

Chakoten

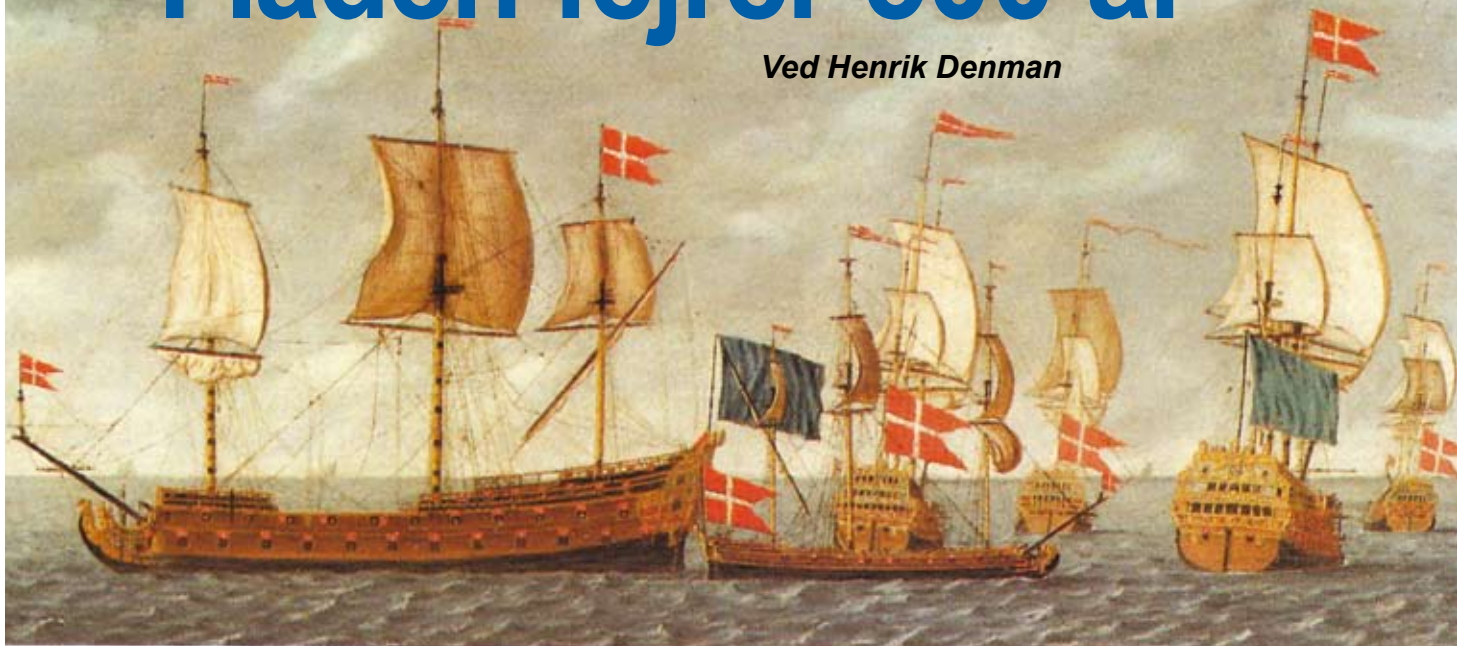
Dansk Militærhistorisk Selskab

Marts 2010 65. årgang nr. 1

Flåden fejrer 500 år

Ved Henrik Denman

Som optakt til jubilæet fortæller her om tiden omkring flådens fødsel i 1510, de vigtigste flådechefer og udviklingen inden for skibsbygningskunsten og våbenudviklingen. Fjenden var på den tid Sverige og Lübeck. Pengene til flåden kom fra sundtolden

Den 10. august 1510 beordrede kong Hans, at kaptajn Henrik Krummedige skulle være ”øverste kaptajn og høvedsmand for alle kaptajner” (admiral). Han skulle tage vare på majestætens skibe, og dermed havde Danmark officielt fået en flåde. 2010 markerer således 500-året for den danske flådes fødsel.

Kommandør Poul Grooss, Center for Militærhistorie ved Forsvarsakademiet, fortæller her om tiden omkring flådens fødsel i 1510.

I årene før 1500 havde kongen sine egne skibe, som undertiden blev udrustet til krig. Han kunne lønne købmænd, skibsejere (redere) eller skippere til at udføre opgaver for sig, og han kunne udstede kaperbreve til skippere. Med et sådant brev blev de en slags statsautoriserede sørøvere i de farvande, hvor kongen ville demonstrere sin magt.

Først omkring kong Hans’ regeringstid begynder man at få danske kilder, som kan belyse opbygningen af flåden. Inden da har historikerne været henvist til hovedsageligt svenske, tyske og hollandske kilder, og da de ofte har været modstanderen, giver kilderne måske et fortegnet billede.

Kong Hans (født 1455, konge 1481-1513) var konge af Danmark og Norge,

og i en kortere periode fra 1497 havde han tillige været konge af Sverige. Kongen havde fulgt udviklingen i andre lande, blandt andet i England og Nederlandene, hvor man etablerede kongelige flåder i 1480’erne. En stærk dansk flåde kunne skabe fred i Østersøen og fjerne Hansaens handelsmonopol. Danmark kunne overtage denne handel og atter få Sverige med i Unionen.

Flåden grundlægges

Flådens fødsel dateres til den 10. august 1510. Kong Hans gav i København på denne dag lensmanden på Laholm, rigsråd Henrik Krummedige, bestalling ”som øverste kaptajn og høvedsmand for alle søkaptajner”. Skibscheferne i flåden benævnes indledningsvis som høvedsmænd, men i enkelte tilfælde dækker betegnelsen over chefen for den ombordværende styrke af soldater. Høvedsmændene var ikke nødvendigvis uddannede navigatører. De fire vigtigste høvedsmænd omkring flådens fødsel var Henrik Krummedige, Jens Holgersen Ulfstand, Søren Norby og Tile Giseler. De blev ikke betegnet som admiraler før nogle år senere. Tile Giseler omtales som admiral i 1523.

En række faktorer spillede en rolle

Maleri af danske orlogsskibe fra omkring 1700, som giver et indtryk af den flåde, der skulle vise sig at blive Danmarks stærkeste kort i Store nordiske Krig. I forgrunden ses et lille fartøj med en snes kanoner; omkring det ligger fire linjeskibe, hvoraf et på godt 60 kanoner er set fra bagbord, og bagest til højre en fregat. Linjeskibet bag det lille fartøj er søhelten Ivar Huitfeldts kommandoskib Dannebrog på 94 kanoner, der i 1710 sprang i luften i slaget ved Køge Bugt. (Ill. Fra Gyldendals Danmarkshistorie)

i forbindelse med etableringen af den danske flåde. Kongen var interesseret i den meget omfattende handel i Østersøområdet. Transporterne foregik med skib, men det var hovedsageligt tyske købmænd fra bystaterne eller Hansaen i Nordtyskland, især Lübeck, Rostock, Wismar og Danzig, som tjente på handelen.

Søvejen ind og ud af Østersøen gik via Øresund, og den danske konge besad udsejlingen. Med en fæstning på hver side og veludrustede skibe i nærheden kunne kongen opkræve afgift af de passerende skibe. Hermed blev sundtolden indført, og afgiften gik ikke til staten. Den gik til kongen personligt, og af disse midler betalte han så en flåde, som kunne holde fred i Østersøen, så søhandelen kunne trives uden indblanding fra konkurrerende magter eller fra sørøvere.

Kongen anskaffede således en orlogsskibe. Ordet *oorlog* betyder krig på hol-

landsk. Der var ikke nok skibe i flåden i de første år, så helt frem til Christian 4.s tid blev der ”udskrevet skibe til orlog”. I 1543 udrustede man eksempelvis en flåde på 40 skibe, hvoraf halvdelen var orlogsskibe.

De danske fjender

Fjenden var først og fremmest Lübeck og dernæst Sverige. Da Rusland også havde et modsætningsforhold til Sverige, skabte det en alliance mellem Rusland og Danmark, som varede i mange hundrede år.

Kong Hans blev som nævnt kronet til konge af Sverige i 1497, men i 1500 tabte han uventet et slag i Ditmarsken til de lokale bønder. Herefter blev der uro i både Norge og Sverige, som ønskede en anden konge. Oprøret i Norge blev slået ned af Henrik Krummedige. I stedet for at drage ind i Sverige med en hær benyttede kong Hans flåden til at lave blokade mod svenske havne. Lybækkerne måtte opgive at handle på Sverige, og svenskerne måtte slutte fred med Danmark i 1509.

I perioden 1510-1512 plyndrede skibe fra Lübeck kysterne ved Øresund, på Lolland og i Blekinge, og Bornholm blev inddraget i krigen to gange. Lübecks flåde blev slået, og Lübeck blev tvunget ud af krigen. Den danske flåde havde vundet sin første sejr. Ved fredsftalen i 1512 blev Hansaens magt stækket, og byen måtte betale en stor erstatning. Kong Hans kunne ved denne lejlighed erklære, at ”strømmene i Vore lande er fri, og Vi er ikke til sinds, til skade for riget og til fordel for Lübeck at lukke dem for nogen søfarende nation”.

Skibene og værfterne

Skibene kendes fra byvåben og segl, kalkmalerier og tegninger på kirkevægge og indrisninger i kirkebænke. Dimensionerne og arbejdsudførelsen kendes fra brevvekslinger mellem kongen og værftet eller breve mellem for eksempel den danske og den skotske konge. Derimod kniber det meget med

viden omkring skibenes detaljer så som rigning, skrogform, sejlføring og inspiration fra Middelhavets sejlskibe. Normalt var de nordiske skibe klinkbyggede, det vil sige at den ene bordplanke gik ud over den underliggende, fra kølplanken og op mod rælingen. Skibe fra Middelhavet var oftest kraelbygget, hvor bordene lå kant mod kant.

De nordtyske handelsbyer stod for en ret stor del af handelen i Østersøen, og herfra blev udviklet det mest almindelige handelsskib, *koggen*. Af øvrige skibstyper skal nævnes *holk*, som var et relativt stort skib, ofte udrustet til krig; *krael* eller *karavel*, en type fra Middelhavet; *karak*, et fyldigt og rundt handelsskib med stormast og mesanmast; *krejert*, et mindre handelsskib, som afløste koggen, og *snicke* eller en *snekke*.

Kong Hans påbegyndte bygningen af to meget store skibe omkring 1509. *Engelen* var klar i 1510 og *Maria* i 1514. De blev bygget i henholdsvis Sønderborg og Bremerholm i København. Andre europæiske regenter havde ladet bygge et prestigeskib, som kunne vise omverdenen, hvilken magt den pågældende regent besad. De to danske pragtskibe skabte respekt om den danske flåde meget langt fra Danmark. De var hver på omkring 300-400 læster, det vil sige på ca. 600-800 tons.

Jubilæumsåret

Flådens jubilæum markeres på mange leder og kanter i løbet af 2010. Blandt andet er forfatteren, filmmanden og eventyreren Troels Kløvedal sat til at fortælle historien om den danske flåde.

I maj udgiver Postvæsenet fem nye frimærker i anledning af jubilæet, der er planlagt bogudgivelser, udstillinger og konferencer og Tordenskiolddage i form af en 1700-tals festival samt kirkemarch og højmesse i Holmens Kirke.

Til at markere jubilæet er nedsat en komité med kronprins Frederik som protektor, der har til opgave at indsamle og fordele støttemidler til formålet.

Et kobberstik, der viser indvielsen af flådens dok på Christianshavn i 1739. Dokken kunne rumme flådens største skibe og var en teknisk bedrift, som Christian 6.s regeringstid blev mindet for.

Chakoten

INDHOLD

- 2** Flåden fejrer 500 år
Af Henrik Denman
- 4** Redaktøren orienterer
- 5** Siden sidst
- 6** Julemødet
- 10** Uniformer og udrustning i den danske hær 1758-1773
Af Museumsinspektør Karsten Skjold Petersen, Tøjhusmuseet
- 16** En kilde til studiet af napoleonstidens franske uniformer
Af Ivan M.C.S. Elsmark
- 20** Generalforsamling
- 22** Nye bøger
- 24** Tag på besøg på de militærhistoriske museer
- 24** Dannebrog – fra krigsfane til nationalflag
Af Peter Rasmussen
- 26** Mødekalender 2010

Forsiden

Chasseur à Cheval de la Garde Imperiale udført af Elith Hald. Efter det berømte maleri af løjtnant Dieudonné malet af Gericault. 1. præmie ved Årskonkurrencen 2009 i kategorien: Figurer over 65 mm. Foto: Finn Hillmose

Redaktøren orienterer

Ny redaktør

■ Magasinet Chakoten har fået ny redaktør. Henrik Denman er suppleant i Selskabets bestyrelse og arbejder til daglig som journalist. Heldigvis fortsætter bladets redaktør gennem tre år, Claus Mogensen, i redaktionen, således at Henrik er ansvarshavende redaktør med kontakt til forfatterne, mens Claus er billedredaktør. Finn Hillmose fortsætter med at layoute bladet, så vi bestræber os på at fortsætte den høje standard, der har kendetegnet bladets udvikling gennem de senere år. Henrik kan kontaktes på mailadressen henrik.denman@mail.dk – se også bladets kolofon.

Årbok 2009 – Norsk Våpenhistorisk Selskap er udkommet

■ Norsk Våpenhistorisk selskap har som sædvanligt produceret en lille perle af en årbog, der som sædvanlig i stor udstrækning henvender sig til danske uniforms- og våbeninteresserede, da mange artikler helt eller delvis omfatter tiden hvor Norge og Danmark udgjorde et samlet rige.

Læs Torstein Snorrasons flotte anmeldelse af Årboken på vor hjemmeside.

Vi fortsætter salget af ældre udgaver og årgange af Chakoten

■ Du har stadig mulighed for at udvide din samling af Chakoten. Det kan jo også tænkes, at du har lyst til at bruge tidsskrifter som gaver evt. til potentielle nye medlemmer. Vi er lagerførende i enkelte udgaver langt tilbage i årene og i hele årgange fra 1994, med et par enkelte undtagelser. Det vil vi gerne lade medlemmerne og andre interesserede komme til gode. Til og med årgang 2006 sælger vi Chakoten for kr. 25,- pr stk. og kr. 80,- for en årgang. Beløbet er eksklusiv porto, så er du interesseret i flere end 2 – 3 stykker kan det nok betale sig at aftale en form for afhentning evt. på et kommende møde eller på et nærmere aftalt sted. Forespørgsler og bestillinger pr. e-mail eller brev til redaktøren.

Danmark i krig i 500 år

■ Tøjhusmuseet arbejder de næste par år på at etablere en ny permanent udstilling på 1. sal, bedre kendt som Våbensalen. Museet ønsker at forandre de eksisterende udstillinger, der i deres grundform stammer tilbage fra 1930'erne, til moderne kulturhistoriske udstillinger med fokus på krigen som fænomen, og arbejdstitlen for hele projektet er da også Krig og Menneske. De eksisterende udstillinger vil blive taget ned i løbet af foråret 2010, hvorfor det haster, hvis man ønsker at se dem en sidste gang. Etableringen af en ny udstilling koster mange penge, som søges tilvejebragt gennem private fondsmidler. Indtil videre er museet velvilligt blevet begunstiget med 10 mio. kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, hvilket gør at arbejdet nu kan påbegyndes. Tømning og renovering af salen, samt opbygning af nye udstillinger indebærer, at Våbensalen vil være lukket for publikum frem til genåbningen i maj 2012.

Museet ønsker at forandre de eksisterende udstillinger, der i deres grundform stammer tilbage fra 1930'erne, til moderne kulturhistoriske udstillinger med fokus på krigen som fænomen, og arbejdstitlen for hele projektet er da også Krig og Menneske.

De kommende udstillinger kommer til at bestå af flere dele. Først og fremmest kommer der en kronologisk ”rygrad” over 22 af de krige, som Danmark har deltaget i. Hver hvirvel i denne ”rygrad” bliver en krig som dermed tildeles lige mange kvadratmetre, lige fra Slaget i Ditmarsken 1500 til Krigen i Afghanistan 2001. Et andet hovedelement bliver en præsentation af 18 udvalgte samlinger fra museets magasiner. Her er fokus ikke så meget enkeltgenstandene, men mere selve samlingen og dens tilblivelse. Det tredje hovedelement bliver tre tema-udstillinger med titlerne: Krigens aktører, krigens redskaber og krigens landskaber. De tre tema-udstillinger er dog ikke en del af det arbejde som indledes nu, men vil blive gemt til senere.

Udover de nævnte hovedelementer kommer der på salen et introduktionsområde med tilhørende faciliteter for museets skoletjeneste, ligesom der også bliver plads til et særudstillingsareal.

Kom med bidrag til vores børs

■ Gennem de sidste fire år har vi afholdt anvisningssalg to-tre gange årligt. Det har været en stor succes. Ikke alene har en masse interessante bøger og andre effekter fundet et godt nyt hjem, men det har også været en stor succes. Ikke alene har en masse interessante bøger og andre effekter fundet et godt nyt hjem, men det har også været en god indtægtskilde for Selskabet. Det har til dels været grundlaget for, at vi har kunnet udvide bladet og trykke det i farver. Nu er vi imidlertid nået til det punkt, hvor vi ikke har mere at sælge på anvisningssalg og børs.

Derfor vil vi gerne opfordre medlemmer, der alligevel er i gang med oprydning i de militærhistoriske gemmer, om at tænke på Selskabet. Alt har interesse, bøger, plancher, hel- og halvfærdige figurer. Ja alt mellem himmel og jord. Det, der ikke bliver solgt til anvisningssalg eller børs, bliver sat til salg på Miniaturemilitær, hvor vi kommer af med næsten alt, der er til overs - og med en indtægt på et par tusinde kroner i Selskabets kasse.

Enhver donation vil blive modtaget med taknemmelighed!

Ordningen om udveksling af blade

■ Selskabet har i en længere årrække udvekslet tidsskrifter med en række af både indenlandske og udenlandske foreninger, der på forskellig vis deler vore interesser. I nedenstående oversigt fremgår hvilke ni foreninger, der er tale om:

Die Zinnfigur, Zeitschrift der KLIO, Deutsche Gesellschaft der Freunde und Sammler kulturhistorischer Zinnfiguren e. V.

The British Flat Figure Society Journal

La Figurine, Société Royale Belge d'Étude de l'Uniforme et du Costume Krigshistorisk Tidsskrift,

Udgivet af det militære læseselskab Rendsborg

IPMS nyt, International Plastic Modellers Society Danmark

De Tinnen Tafel Ronde, Nederlandse Stichting voor Modelfiguren

British Model Soldier Society (BMSS)

1683, Die neue Mülkerbastei, Gesellschaft der Freunde und Sammler Kulturhistorischer Figuren, Österreich

Carnet de la Sabretache, Société d'Études d'Histoire Militaire, France.

En del af foreningerne har også en hjemmeside, som kan findes under links på Chakotens hjemmeside. Ordningen virker således, at efter at et par bestyrelsesmedlemmer og redaktøren har haft lejlighed til at studere tidsskrifterne, overdrages de til Ole Thureholm, som administrerer ordningen. Har man lyst til at læse ovennævnte foreningers tidsskrifter kan man derfor lade sig registrere hos Ole. Blot skal man være opmærksom på at inden bladene kommer igennem systemet, kan der være gået nogen tid. Det betyder imidlertid ikke så meget, da såvel billedmateriale og artikler ofte er evigt gyldige.

Prøv bare selv hvor fængslende det kan være at læse gamle eksemplarer af Chakoten. Har du ingen gamle eksemplarer af Chakoten, kan du, som det ses nedenfor, heldigvis stadig købe nogen. Ole Thureholm kan kontaktes på følgende adresse:

Ole Thureholm

Hjorteledet 7

3660 Stenløse.

Telf.: 41 26 57 81

E-mail: thurholm@post5tele.dk

Siden sidst ...

Den danske landsoldat er rejst til minde om udfaldet fra Fredericia 6. Juli 1849.

Den 4. november

En særdeles velforberedt Erik Husted gav os et bredt og spændende overblik over Fredericia fæstnings historie fra grundlæggelsen til i dag. Ind i mellem krydrede han foredraget med små interessante anekdoter. Det var spændende at følge udviklingen fra planerne om at anlægge flankefæstninger i Jylland opstod. Der var mange projekter og overvejelser omkring Kolding fjord og Lillebælts kyster før den såkaldte Bersodde med Bersoddeskansen, som blev forløber for Fredericia fæstning, blev udvalgt. Vi fik rede på fæstningens skiftende bemanning og bestyknings gennem historien. Og berørte de dramatiske perioder og episoder først under Svenskekrigene og siden under De Slesvigske Krige.

Foredraget var baseret på det bogværk om samme emne som Erik Husted arbejder på og som er en markering af 100-året for fæstningens nedlæggelse. Det planlægges udgivet i to bind, hvor det første skrives af Bjørn Westerbeck Dahl og omhandler tiden fra grundlæggelsen til Christian den 5.'s død i 1699, medens det andet skrives af EH og omfatter perioden fra 1700 til nutiden. Manuskripter og illustrationer er afleveret fra forfatternes side og skulle efter den oprindelige plan have været udgivet i oktober i år. Lokalhistorisk Arkiv som skal forestå udgivelsen, layout osv. ønskede imidlertid ikke at processen blev for presset. Man har derfor valgt at udskyde udgivelsen af

værket, som bliver på to ret store, rigt illustrerede bind, til en gang i 2010.

Det er ikke først gang at EH skriver om dette emne. I 1979 i anledning af 300 års jubilæet for Fredericia som Garnisonsby skrev han *Til rigernes forsvar gavn og bedste*. EH oplyste at han fik opgaven meget sent og det var et kapløb med tiden at få den færdig til jubilæet. Til gengæld glædede han sig over at have haft al den tid der var nødvendig for at færdiggøre to-bindsværket.

CM

Den 6. januar 2010

Næsten dagligt bringer dagspressen nyheder om militære operationer i Afghanistan, som danske soldater har været involveret i. Nøjes man med at følge dagspressen, får man nemt det indtryk, at opgaven med internationalt militær tilstedeværelse i Afghanistan drejer sig om at nå et militært mål.

Opgaven er imidlertid langt bredere anlagt, og det var emnet for aftenens foredrag, da Georg Güntelberg gæstede Selskabet på medlemsmødet i januar. Han arbejder i dag i Forsvarsministeriet, men har tidligere været Udenrigsministeriets stabiliseringsrådgiver i det danske indsatsområde Gereshk i det sydlige Afghanistan.

Georg Güntelberg har opholdt sig i Helmand-provinsen, hvor Gereshk ligger, i flere omgang. På mødet viste han billeder fra Gereshk og omegn, så man fik et indtryk af afghanernes

Fortsættes på næste side

Siden sidst ...

Fortsat fra forrige side

Foto: Finn Hillmose

Georg Güntelberg.

dagligdag og nogle af de opgaver, danskerne er med til at løse.

Emnet for Georg Güntelbergs foredrag var at nuancere målet med den danske indsats i Afghanistan. Krigen kan ikke vindes med udelukkende militært, men er en krig med andre midler. Han fortalte, hvordan politik og civilt politiarbejde er med til at vende krigen. Krigen vindes således ved at hjælpe den afghanske regering til at udkonkur-

rere Taliban og at hjælpe regeringen til at levere det, den afghanske befolkning mest af alt ønsker: tryghed, frihed, retfærdighed og nemmere adgang til rent vand.

Det er de internationale soldaters opgave at sørge for, at den afghanske regering er i stand til at handle og vinde befolkningen for sig, og det kræver stabilitet. For at nå det politiske mål tager danskerne flere værktøjer i brug, hvoraf militære operationer er et for at sørge for den daglige sikkerhed og for at slå Talebans operationer tilbage, mens andre værktøjer er udvikling og genopbygning.

Det centrale i den danske – og den internationale indsats – er, at man i dag har opstillet et fælles civilt og militært mål, for de to mål kan ikke adskilles, og det indebærer klassiske humanitære operationer, klassiske militære operationer og klassisk udviklingsarbejde.

Georg Güntelberg fortalte, at han flere gange har forsøgt at få pressen til at beskrive den danske indsats mere nuanceret, men den historie er kompliceret at fortælle i det moderne mediebillede og bliver derfor nedtonet til fordel for nyhederne om danske soldaters kampe mod talebanske oprørere.

H.D.

Daglig uniform for general og uniform for generaladjutanter som den angiveligt skulle se ud fra 1754. Anonymt udateret manuskript i Hendes Majestæt Dronningens Håndbibliotek, ca. 1760.

Rettelse af fejl side 3 i decemberudgaven 2009

I artiklen "Uniformer og udrustning i Den danske Hær 1712-1757, Hærens ledelse" er der desværre en beklagelig fejl, idet de to afbildede uniformskjoler er ens. Her bringes det rigtige billede:

Stor i og år

Glædeligt at se hvordan flere og flere har fået lyst til at være med i konkurrencen om de gode præmier

Julemøde, lørdag den 28. november 2009

Julemødet har tradition for at være et tilløbsstykke – og sådan var det seneste julemøde da også, der som altid dannede afslutningen på en lang og spændende række aktiviteter og medlemsmøder gennem året. 41 medlemmer og familie havde sikret sig plads ved julebordene og omkring de udstillede figurer, og der kunne sagtens have været flere med ved arrangementet, hvis de fysiske rammer i Hestestalden i Kastellet tillod det.

Det blev en aften efter de bedste traditioner i Selskabet, som Leif, Aksel og Christian kan høste stor ære for.

Julehyggen bredte sig hurtigt omkring bordene, hvor det fortrinlige smørrebrød med Selskabets tilhørende julevin blev indtaget. Aftenens spisning blev indledt med en juletale af præsidenten og instruktioner omkring aftenens program af Aksel, og derefter var der en livlig pendlen mellem julebordene og de udstillede genstande i det tilstødende lokale, Glücksburgsalen. Her kunne deltagerne beundre og vurdere og ikke mindst give point til årskonkurrencen.

Pudsigt nok svarede antallet af udstillede genstande nøjagtigt til det hidtil bedste udstillingsår i 2008 med 42 genstande i konkurrencen samt 1 figur uden for konkurrence. I forhold til 2008 var der til gengæld kommet en ny kategori med legetøjsfigurer, som havde tiltrukket 4 opstillere. Det er håbet at flere i fremtiden vil se denne kategori som en mulighed for at deltage i konkurrencen.

Nok så interessant var det dog, at det hidtil største antal personer deltog i årskonkurrencen. I alt 17 personer plus den ene uden for konkurrence havde medbragt figurer, opstillinger, dioramaer og genstande fra det hjemlige skatkammer – et

Interesse for julemødet skonkurrencen

Fotos: Finn Hillmose

Leif Christensen med forsyninger til at imødegå aftenens strabadser.

De fremmødte lytter andægtigt til præsidentens velkomsttale, hvor han ser tilbage på året som gik, medens julefreden sænker sig over forsamlingen.

fornemt fremmøde sammenlignet med 2007 og 2008 hvor kun 12 medlemmer deltog. Der er faktisk tale om stigning på 40 %. Det er glædeligt at se hvordan flere og flere har fået lyst til at være med i konkurrencen om de mange præmier. Da der både er præmier til 1., 2. og 3. pladser er det såmænd slet ikke så svært at nå frem til præmieskamlen. Det var første gang, at den tidligere redaktør opstillede, og det lykkedes da at hive en 3. plads hjem. Så hvis du ikke har opstillet før, foreslås det, at du prøver ved julemødet 2010.

Konkurrencen

Som anført var det første gang, at kategorien legetøjsfigurer var med i konkurrencen. Mange, der normalt ikke opstiller, fik givetvis øjnene op for denne mulighed i fremtiden. Der er næppe tvivl om, at vi her har en kategori, der er kommet for at blive, idet den slår en vigtig bro over kløften mellem de knap så øvede og de meget avancerede figurfremstillere.

Vi må jo se i øjnene, at flere af vore rigtig gode bemalere har nået en alder, hvor det kan begynde at knibe med at holde om penslerne. Det er derfor vigtigt gradvist at anspore nye til at følge efter de gamle og gradvist erhverve deres håndslag.

Legetøjsfigurer er derfor et betydningsfuldt udviklingsstrin, som mange

Det er en fornøjelse at se den entusiasme som ægtefæller og børn udviser i konkurrencen.

kan have behov for, inden de efterhånden slår ind på modelbemalingens tornede og stenede sti, og den kan vise sig at være en vigtig mulighed for at opmuntre nye til at betrede denne smalle sti.

Svend Nielsen og Claus Anderson blev som så ofte tidligere de helt store vindere, idet de hver tog tre præmier hjem med deres flotte figurer og opstillinger.

I 2008 opstillede Claus Anderson fem figurer i kategorien figurer indtil 65 mm. En af dem tog 1. præmien i konkurrence med hans fire øvrige

og de 14 yderligere figurer, der var opstillet i denne kategori. I 2009 var han blevet mere målrettet, idet han kun opstillede to figurer i denne kategori. Til gengæld lykkedes det ham næsten at gøre rent bord, idet han løb med både 1. og 2. præmien. Det må siges at være en fornem udnyttelse af mulighederne. Selv om han medbringer et større følge af familiemedlemmer og tilhængere var vi trods alt mere end 40 personer, der stemte i hver kategori, så vi må være nogen stykker, udover familien, der værdsætter hans figurer.

Fortsættes på næste side

Stor interesse for julemødet og årskonkurrencen

Fortsat fra forrige side

Christian Raun havde sammenbygget sine to flotte, mindre dioramaer med henholdsvis grenaderer i daglig uniform fra Regiment Guadalajara og den spanske øverstkommanderende Romana til hest med to af sine adjutanter til et stort, meget flot diorama. Det bragte ham øverst på præmieskamlen i såvel kategorien dioramaer som i kategorien "best in show", hvor han modtog Selskabets eftertragtede våbenskjold.

Vovede figurer

I kategorien figurer over 65 mm var der i hvert af årene 2007 og 2008 opstillet en flot kvindelig figur med en temmelig beskedne påklædning. De fleste husker sikkert Henning Karstensens søde nissepige fra 2007 og Claus Andersons Sword Lady fra 2008. 2009 blev så året, hvor begge opstillede en såkaldt vovet figur, og vi fik konkurrence i denne eksklusive kategori.

Udsnit af figur "Trofast 18. april 1864". Udført af Jørgen K. Larsen. 3. præmie i kategorien: Figurer over 65 mm

Føreren og resultatet. Udført af Jens Ellebye. Opstillet i kategorien: Det hjemlige skatkammer.

Folkeuniversitetet Århus, Emdrup og Herning

Folkeuniversitetets program for foråret 2010 er udkommet. Bestil program på mk@fuaarhus.dk Se mere på www.folkeuniversitetet.au.dk

På Folkeuniversitetet kan du hente ny viden og inspiration og samtidig møde mennesker med samme interesse for historie som dig selv.

Vi udbyder årligt mere end 700 spændende forelæsningsrækker med dygtige og engagerede undervisere med universitetsbaggrund.

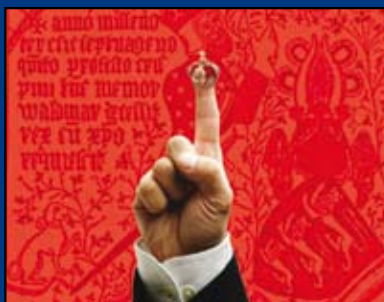
Folkeuniversitetets mål er at udbrede kendskabet til videnskabens teorier og resultater. Alle uanset alder og baggrund kan følge undervisningen.

I foråret 2010 udbyder vi et bredt spektrum af historiske foredrag i vores tre afdelinger i Århus, Herning og Emdrup (KBH).

Du kan bl.a. blive klogere på:

Emdrup (KBH):
Hvad enhver dansker bør vide om Europas historie

Få overblik over de store linjer og navne i Europas historie. Ved lektor Ebbe Juul Heider

Århus: **Kend dine konger**

Hvilket aftryk har de danske konger sat på historien og hvem var personerne bag magten. Tag med på en rejse fra midten af 1600-tallet og frem til i dag og hør en anderledes fortælling om kongehuset.

Århus: **Den danske flåde 1510-2010**

I anledningen af 500-året for den danske flådes fødsel vil vi skildre Danmarks rolle som maritim nation og flådens historie fra "tidernes morgen" til i dag. Kommandør Poul Grooss fra Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet, vil holde tre historiske forelæsnings. Søværnets Operative Kommando vil fortælle om flådens nuværende og fremtidige opgaver.

Stævnemøde. Udført af Svend Nielsen. 1. præmie i kategorien: Figurgrupper

Indleverede udstillingsgenstande til Chakotens julekonkurrence 2009						
Nr.	Billed-identifikation	Præmier	Bil-leder i alk	Udstillings-genstand	Kategori	navn
21	0072, 0089		2	Feldthospital 1848-50	Dioramaer	Jørgen K. Larsen
22	0016, 0038, 0171	3. præmie	3	Tredstut 18. april 1864	Over 65 mm	Jørgen K. Larsen
23	Mangler	3. præmie	0	Dødnings husar	Under 65 mm	Svend Nielsen
24	Mangler		0	Russisk kryasser	Under 65 mm	Svend Nielsen
25	Mangler		0	Fransk husar	Under 65 mm	Svend Nielsen
26	0066, 0141	1. præmie	2	Stævnemøde	Figurgrupper	Svend Nielsen
27	0037, 0077, 0149	2. præmie	3	Katastrofen 1812	Dioramaer	Svend Nielsen
28	0005, 0006, 0006b		3	Førelsen og resultatet	Hj skatkammer	Jens Ellebye
29	Mangler	1. præmie	0	Danske blankvåben	Hj skatkammer	Hans Chr. Wolter
30	0008, 0162	3. præmie	2	Husarregimentet, Sebested	Hj skatkammer	Hans Chr. Wolter
31	0049	2. præmie	1	Livgarden	Legetøjsfigurer	Chr. Raun
32	0145	3. præmie	1	British aireservice jeep	Figurgrupper	John Sjøberg
33	Mangler		0	M. Leszhinskiq?, Louis XV	Figurgrupper	John Sjøberg
34	0134		1	Pr. Ferdinands dragon 1820	Under 65 mm	John Sjøberg
35	0018, 0047	3. præmie	2	Sjællandske lansenerer	Legetøjsfigurer	Claus Mogensen
36	0178		1	Ægypten	Figurgrupper	John Sjøberg
37	0032, 0033, 0079		3	Dansk Artilleri 1760	Dioramaer	Claus Mogensen
38	0068, 0090		2	Stalmegrad, sommer 42	Figurgrupper	John Sjøberg
39	0177		1	Marinere	Legetøjsfigurer	Chr. Raun

Livgarden. Udført af Christian Raun. 2. præmie i kategorien: Legetøjsfigurer.

Dansk artilleri 1760. Udført af Claus Mogensen. Opstillet i kategorien: Dioramaer.

Checkpoint i Polen. Udført af John Sjøberg. 3. præmie i kategorien: Dioramaer.

Slaget ved Borodino 1812. Udført af John Winther Hansen. 2. præmie i kategorien: Figurgrupper.

Fransk opstilling fra 1. Verdenskrig. Udført af Warmi Hansen. 1. præmie i kategorien: Legetøjsfigurer.

Foto: Finn Hillmoose

Marocco. Udført af Jakob Bredahl-Kjær. 2. præmie i kategorien: Det hjemlige skatkammer.

Napoleon i Notre Dame 1804. Udført af Claus Anderson, 2. præmie i kategorien: Figurer under 65 mm.

Henning kom med en sød malkepige og Claus Anderson skuffede ikke sine fans med sin Chasseur Lady, der bestemt så ud til at kunne mere end sit fadervor. Men som i de foregående år fik ingen af figurerne point nok til at bringe deres fremstillere op på præmieskamlen. Om det har noget at gøre med, at de ikke på samme måde som mange af de øvrige figurer fortæller en historie, er svært

at sige. Det skal blive spændende at se, om yderligere opstillere har fået blod på tanden og vover forøget i denne særlige underkategori i kategorien figurer over 65 mm til næste julemøde.

I vedlagte skemaer bringes en oversigt over vinderne i de forskellige kategorier. Desuden bringes billeder af mange af de flotte figurer og dioramaer samt deltagerne.

CM og H.D.

I denne anden artikel om uniformer og udrustning i den danske hær beskrives uniformerne til hærens ledelse

Generaler

Ifølge uniformsværket fra 1760, som befinder sig i Dronningens Håndbibliotek, havde generaler både en stadsuniform og en daglig uniform. Stadsuniformen var approberet tilbage i 1753. For generaler af kavaleriet skulle den have forgylde knapper og guldsøjfer. For generaler af infanteriet skulle den have forsøvede knapper og sølvknapper. Generaler af artilleriet omtales ikke, men de har ganske givet båret gule knapper som kavalerigeneraler. I 1759 blev det ifølge uniformsværket bestemt, at infanterigeneraler fremover skulle have gule knapper og sløjfer som kavalerigeneralerne. Den præcise bestemmelse herfor kendes dog ikke. Hermed var der kun én stadsuniform.

Stadskjolen havde 2x8 brandenburgske sløjfer på forstykket, to på hvert ærmeopslag og tre på hver lommeclap. Det ses ganske vist ikke på tegningen, men der må også have været et par sløjfer over lænden. Kjolen have hverken krave eller rabatter. Vesten var rød og kantet med kunstfærdige broderier. Kjolen var derimod ikke kantet.

Den daglige kjole var rød med røde rabatter og ærmeopslag. Den havde ingen krave. Rabatter, ærmeopslag, lommeclapper og det nederste af forstykket var kantet med guldtræse. På rabatterne var de 2x6 knaphuller kantet med guldtræse. Vesten var også rød og kantet med guldtræse. Ifølge manuskriptet i Dronningens Håndbibliotek var den daglige uniform approberet i enten 1750 eller 1760. Det er umuligt at afgøre hvilket årstal, da der er foretaget rettelser.

De to uniformer findes også afbildet i Bertrams uniformsværk fra 1761/62. Her kan man også se resten af uniformen, som bestod af mørkeblå knæbukser, sorte ridestøvler med hvide manchetter og sporer, kravehandsker af lyst gult skind, sort halsbind og hårbånd samt trekantet hat med sort sløjfekarde på venstre side og guldkvast ved bagerste højre horn. Hatten til stadsuniformen havde en takket bred guldkant, medens daglighatten havde en utakket guldkant. Under vesten bæres et gehæng hvori kården bæres. Skeden hertil har lysebrun med messingbeslag. Om skæftet sidder en rød-gul porte d'épée. Generaler bar naturligvis ikke altid ridestøvler. Til hofbrug o.l. havde

General 1761. Bertram 1761/62.

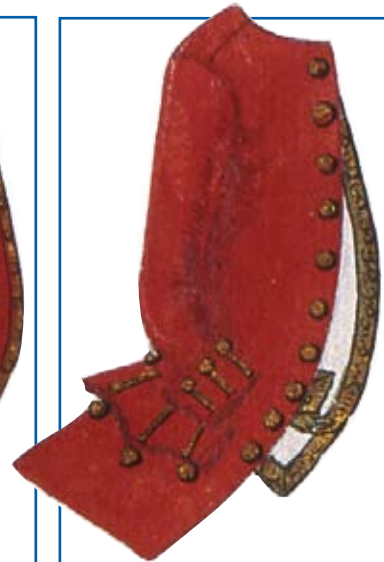
Uniformer og udrustning

Den danske hær 1758-1773 Hærens ledelse

Af museumsinspektør Karsten Skjold Petersen,
Tøjhusmuseet

Kjoler for generaler af hhv. kavaleriet og infanteriet samt daglig generalsuniform.
Manuskript i Dronningens Håndbibliotek, ca. 1760.

Kjole for generaladjutant.
Manuskript i Dronningens Håndbibliotek, ca. 1760.

de sorte ankelsko med forgyldte spænder. Hertil blev antagelig båret hvide silkestrømper.

Den kjole der afbildes i Spionbogen fra 1762/63 er tydeligvis dagligkjolen. Den afviger imidlertid på et par punkter. Der er således kun én knap med tilhørende knaphul på ærmeopslaget, mod to på de to førnævnte tegninger. Derudover er der to knapper med knaphuller under rabatterne. Disse ses ikke i 1760-værket, men dog på Bertrams tegning. Disse småting behøves dog ikke at være ændringer, men kan være simple fejl hos tegnerne.

I december 1766 blev der approberet en ny uniform for samtlige generalspersoner. Det vides ikke hvordan denne skulle se ud, eller om den var en daglig eller stadsuniform.

I værket som blev fremstillet til prins Carl af Hessen i foråret 1767 er der gengivet en general i en uniform, som ligner den hidtidige stadsuniform. Der er dog flere forskelle: Kjolen har fået en bred guldkant langs forstykke, halsåbning og ærmeopslag. Vesten er paillegul uden guldbroderier eller -treser. Hatten har en bred guldgalon og rød-gule kvaste ved begge de bagerste horn. Bukser, støvler, handsker og sidevåben er uforandrede. Det vides ikke med sikkerhed, men det er meget sandsynligt, at denne tegning viser den uniform som angiveligt blev approberet i december 1766. Dette var da en stadsuniform.

I april 1768 blev også generalerne ramt af den uniformsforvirring, som Saint Germain havde iværksat. Kongen godkendte således en resolution,

Fortsættes på næste side

Generaladjutant
1761.
Bertram
1761/62.

Den danske hær 1758-1773 Hærens ledelse

Fortsat fra forrige side

der påbød generalerne at bære hvid uniform til stads og til daglig. Få dage efter udgik en såkaldt Notification om, at generaler skulle bære den uniform som kongen plejer at bære, d.v.s. en hvid uniform. Selvom Saint Germain var blevet afskediget året før, levede hans hvide uniformer altså videre i bedste velgående. Det blev dog kun for en kort bemærkning. I januar 1769 blev det bestemt, at generaler igen skulle bruge den røde uniform som daglig uniform. Den "nuværende" stadsuniform skulle bibeholdes, dog med rød vest i stedet for paillegul. Vesten skulle have guldbroderier som kongens. Hvad farve den "nuværende" stadsuniform havde, fremgår ikke. At mange generaler, herunder kongen nåede at anlægge hvid daglig uniform er således hævet over enhver tvivl. Derimod er det lidt mere tvivlsomt, om det også var tilfældet med stadsuniformen. Det formodes dog, at også stadsuniformen var hvid fra 1768 til 1772.

I januar 1772 blev stadsuniform for generaler afskaffet. Farven nævnes desværre heller ikke denne gang. Måned efter bestemtes det, at generaler, der samtidig var regimentschefer, skulle bære regimentets uniform, dog med guldbroderet kant om hatten (i stedet for vævet guldtresse/-galon) og en hvid fjer deri. Hvide indførtes først i 1780 for hærens øvrige officerer.

I november 1772 blev der approberet tegninger af en ny generalsuniform. Tegningerne viser to forskellige kjoler med tilhørende veste. De paillegule veste er ens med guldgalon langs kanterne og på lommeklapperne. Kjolerne har ligedes guldgaloner langs forkanter, på lommeklapper og langs slidsen bagpå. Ærmeopslagene er forsynet med rundtgående guldgaloner. Tre for generaler, to for generaløjtnanter og en for generalmajorer. Dette er de første egentlige gradstegn for officerer i den danske hær. Forskellen på de to kjoler er, at den ene har blå krave og ærmeopslag, den anden er uden krave og har paillegule ærmeopslag. Tegningerne er ikke ledsaget af en ordre eller en approberet indstilling, som det ellers var sædvane. Vi kan derfor gætte på, at den fine kjole med krave har været stadsuniform og den anden daglige uniform. Kongens navnetræk findes imidlertid kun under

Tre tresser for generaler, to for generaløjtnanter og en for generalmajorer.

kjolerne med krave. En anden mulighed er derfor, at det kun er denne model der er blevet approberet. Dette bekræftes af den følgende udvikling. I juli 1773 hed det således, at generaler måtte anskaffe daglig uniform, som dem prinserne af Bevern og Hessen-Kassel havde fået lavet. Om denne daglige uniform hed det, at den kun havde guldgalon på krave og ærmeopslag, ikke på vesten eller på kjolens slids og forkant. Den daglige uniform måtte ikke anvendes til hofbrug. For at gøre en lang historie kort, så havde generaler kun én generalsuniform i perioden fra januar 1772 til juli 1773.

I december 1773 bestemtes det i øvrigt, at brigaderers uniform skulle være som generalers, dog uden guldgalon på krave og ærmeopslag. Farven på krave og ærmeopslag beskrives som lyseblå. Brigaderer havde indtil da båret en rød kjole med hvidt foer, sølvknapper samt skulderbånd af sølv.

Generalstaben

En egentlig generalstab fandtes ikke som en permanent institution, men nedsattes i påkommende tilfælde af den øverstkommanderende. Det vides ikke, om de til sådanne generalstabe tilknyttede officerer fik et særligt kenetegn, såsom et skulderbånd e.l.

Guidekompagniet

Under forberedelserne til felttoget mod russerne i foråret 1762 blev der oprettet et Guidekompagni, som skulle assistere generalstaben. I april 1762 blev det bestemt, at kompagniet skulle klædes i grønt på jægermanér. Der blev imidlertid ikke givet flere detaljer. Fra en inventaropgørelse fra Rendsborg Arsenal fra 1765 nævnes følgende udrustning for det da nedlagte kompagni: Grønne overfrakker, grønne ridefrakker med sorte opslag, grønne veste, grønne mantelsække, "cachetter" af læder med F5 og guldtresser, støvler med sporer, røde halsbind med spænder, hirschfängergehæng af ruslæder, jagttasker, karabinremme og krudthorn. Benklæder nævnes ikke, men de har sikkert været af lyst gult skind.

Generalkvartermesteren

Der kendes ingen bestemmelser om generalkvartermestres uniformering før 1774.

Generalauditøren

I perioden fandtes flere generalauditører, såvel virkelige som karakteriserede. Tilsyneladende blev der først i 1783 udgivet bestemmelser om generalauditørers uniformering. Indtil da

bar de angiveligt hvad de lystede, kun dikteret af moden. I 1754 var det blevet slået fast, at virkelige generalauditører også fremover skulle have tilladelse til at bære porte d'épée som hærens officerer.

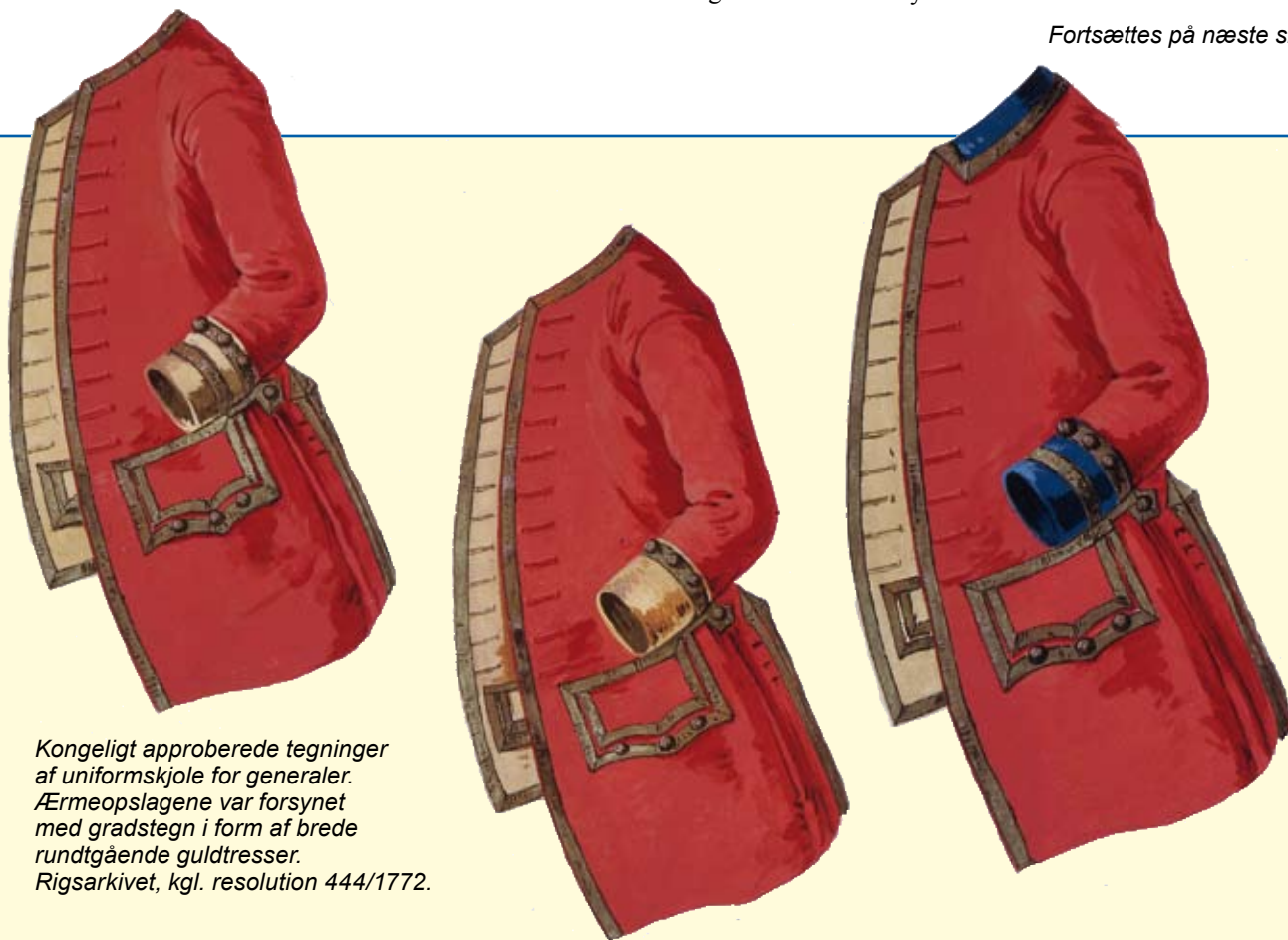
Generaladjutanter

Den uniform generaladjutanter bar ved periodens begyndelse var blevet godkendt i 1754. Kjolen og vesten kendes fra det håndkolorerede værk fra 1760, som befinder sig i Dronningens Håndbibliotek. Kjolen var rød med forgyldte knapper. Den var enkeltraded og havde hverken krave eller rabatter. Foeret var rødt. De runde åbne ærmeopslag var røde med tre knaphuller, der var kantsyet med guldråd. På hver lommeklap fandtes tre tilsvarende knaphuller. Vesten var hvid og kantet med en bred guldgalon. Lommeklapperne var ligeledes kantet.

Ifølge Bertrams uniformsværk fra 1761 og Spionbogen fra Berlin fra 1762/63 var der nu kun to knaphuller på ærmeopslagene. Ifølge Spionbogen havde vesten fået smalle guldgalon. Ifølge Bertram var det kun vestens lommeklapper.

Bertrams tegning viser i øvrigt resten af uniformen. Knæbukserne var dybt mørkeblå. Hertil blev der båret

Fortsættes på næste side

Kongeligt approberede tegninger af uniformskjole for generaler. Ærmeopslagene var forsynet med gradstegn i form af brede rundtgående guldtresser. Rigsarkivet, kgl. resolution 444/1772.

Den danske hær 1758-1773 Hærens ledelse

Fortsat fra forrige side

ridestøvler med manchetter og sporer. Vesten var paillegul og kantet med en bred gulddgalon. Den trekantede hat var kantet med en bred gulddgalon, og fra bagerste venstre horn stak en guldkvast ud. På venstre side var hatten prydet af en sort sløjfekarde med guldkrampe og forgyldt knap. Generaladjudanter bar hårpisk, frisure, kravehandsker og kårde med porte d'épée som hærens øvrige officerer. På Bertrams tegning bæres kårdegehængt under vesten. Generaladjudanter bar ikke ringkrave. Selvom skærf ikke afbildes hos Bertram, kan det ikke udelukkes.

Idet lidt tvivlsomme uniformsværk, som blev fremstillet til prins Carl af Hessen i foråret 1767, blev generaladjudanten afbildet med en ganske anden uniform. Godkendelsen af en sådan kendes imidlertid ikke. Den røde kjole ses med lyseblå nedfaldende krave og runde åbne ærmeopslag. De ombukkede kjoleskøder afslører et hvidt foer. Man kan ikke se nogen knapper på kjolen, hvis forkant, krave, ærmeopslag og lommeklapper er kantet med sølvtresse. Vesten og knæbukserne er hvide. Hatten har ingen tressekantning, men derimod er den indvendigt kantet med hvide strudsefjer. Fra de bagerste horn stikker rød-gule kvaste ud. På venstre side er den prydet af en sort sløjfekarde med tilhørende krampe og knap. Generaladjudanten er desuden udstyret med sorte ridestøvler, lys gule kravehandsker, kårde i lysebrun skede og rød-gul porte d'épée.

I september 1767 blev der approberet en tegning af en ny uniform for generaladjudanter. Den omfattede en hvid enkeltraded kjole med blå krave og ærmeopslag, hvidt foer og gule knapper. Forstykket og lommeklapperne skulle være kantet med en takket guldtresse. Vest og knæbukser skulle være paillegule. Det vides ikke, om denne uniform blev anskaffet af nogle af adjudanterne, men det er ikke usandsynligt.

I december 1772 godkendtes en daglig uniform for generaladjudanter, der bestod af en rød kjole med løsthængende skøder. At generaladjudanter fik en daglig uniform må jo indebære, at de også havde en stadsuniform. Eller rettere, at den

Kongeligt
approberet tegning
af uniform for
generaladjutant
1767. Rigsarkivet,
kgl. resolution
nr. 401/1767.

Kongeligt approberet tegning af uniform for generaladjutant 1772. Rigsarkivet, kgl. resolution nr. 518/1772.

eksisterende uniform blev ophøjet til stadsuniform. Denne kendes imidlertid ikke, med mindre der var tale om den hvide uniform fra 1767. Den mest nærliggende forklaring er dog, at der på et eller andet tidspunkt mellem 1767 og december 1772 var blevet godkendt en rød uniform for generaladjutanterne.

Kjolen til den nye dagliguniform havde mørkeblå krave, rabatter og ærmeopslag. Knapperne var hvide og knaphullerne kantet med sølv. På højre skulder sad et skulderbånd af sølv. Til uniformen hørte mørkeblå knæbukser og vest, begge med sølvkantning og -knaphuller. Til uniformen kunne der sikkert bæres både lange ridestøvler og strømper og sko med spænde. Hatten var antagelig som hærens officerers, d.v.s. med sløjfekokarde, knap, krampe, kordon og kantning af guldgalon.

Generalkrigs-kommissæren samt land- og krigskommissærer

En land- og krigskommissær var en lokalt placeret embedsmand, der ledte udskrivningen af værnepligtige bønderkarle. Generalkrigskommissæren var leder af hele udskrivningsvæsenet. Imidlertid var der gået inflation i generalkrigskommissærtitlen. I perioden fandtes derfor flere karakteriserede generalkrigskommissærer udover den virkelige, der ledte udskrivningen af værnepligtige bønderkarle. Hverken generalkrigskommissærer eller krigs- og landkommissærer var tillagt nogen militær grad, og de havde da heller ingen uniform i denne periode.

Kjole for general 1762/63. Spionbogen fra Berlin. Tøjhusmuseet.

Kjole for generaladjutant 1762/63. Spionbogen fra Berlin. Tøjhusmuseet.

En kilde til studiet af napoleonstidens franske uniformer

Aaron Martinet: "Les Uniformes du Première Émpire 1807 14.", redigeret af Bertrand Malvaux
Udgivet af Éditions du Canonnier, Nantes, 2008.
510 sider, indbundet. Pris 300 euro

Af Ivan M.C.S. Elsmark

Der findes utallige illustrationer af kejserdømmets uniformer, og det kan ofte være vanskeligt for den uniformsinteresserede at finde rede i, hvad der er historisk korrekt, og hvad der er misforståelser, anakronismer eller blot fri fantasi. Kun ved et kritisk studie af kildekrifter og autentiske uniformsgenstande kan den seriøse kender danne sig en opfattelse af, hvordan et regiment (eller anden enhed) har været uniformeret på et givet tidspunkt.

På en måde er forholdene mindre vanskelige i dag, men også sværere, end det var for 50 eller 100 år siden. Adgangen til museer, samlinger og arkiver er blevet lettere, ikke mindst i kraft af god katalogisering, og dertil er et stadig voksende materiale blevet tilgængeligt på internettet. På den anden side foreligger der en forvirrende mængde nye tegninger og rekonstruktioner, hvis proveniens kan være noget tvivlsom. Dette gælder ikke mindst napoleonstidens franske uniformer, som hos mange vækker en sand lidenskab, der kan (og har) ført på afveje.¹

Genoptryk af Aaron Martinets litografier

I denne artikel skal jeg behandle et netop udkommet genoptryk af en vigtig samtidig kilde til studiet af franske uniformer. Det drejer sig om serien af litografier udgivet 1807 14 af Aaron Martinet under titlen *Troupes françaises*. Denne sjældne og omfattende samling omtales i Glassers annoterede bibliografi *Costumes Militaires* (Paris 1900) som "den vigtigste serie udgivet i Frankrig om napoleonstidens

*Fig. 1.
Et bemalet
stik af en
husarofficer fra
11. regiment.*

Fig 2. Det umalede stik med farveangivelser til bemaling af forskellige regimenters uniformer. Se fig. 1 som eksempel.

Fig. 3. En original akvarel med kunstnerens angivelser til bemaling af stikkene.

tropper. Ved tegningernes præcision, farvernes nøjagtighed og omhu med detaljer udgør den en af de betydeligste uniformshistoriske kilder”.

Gennem de sidste 200 år har en mængde kunstnere benyttet Martinets billeder som forlæg (uden nødvendigvis at have angivet kilden) for deres egne malerier og illustrationer, fra Suhr til Knötel, og ikke mindst de berømte franske kunstnere: Meissonier, Detaille, Bucquoy, Rousselot og med dem mange andre nulevende illustratører.

Alle farvelagte stik genoptrykt for første gang

Selv om serien Troupes françaises er bekendt som kilde og ofte citeret, er det første gang, at nogen har forsøgt at genoptrykke hele samlingen af farvelagte stik². Ganske vist udgav Guy C. Dempsey, Jr. i 1997 et udvalg af 162 plancher under titlen *Napoleon's Army* (som jeg har omtalt i Chakoten nr. 3, 1998), men i det nye værk har den kendte franske specialist Bertrand Malvaux samlet (næsten) alle de 310 nummererede stik med et utal af varianter. Resultatet er et mammutværk i tværfolie på 510 sider, der omfatter hen ved 1.300 uniformsplancher i farve (inkluderet 29 originale akvareller³), hvoraf en stor del er i originalformat (ca. 21 x 14,5 cm), de øvrige i halv størrelse (ca. 10,5 x 7 cm). Bogen var oprindeligt planlagt for november 2007, men kom først på markedet i 2009 på grund af udgiverens sygdom og den fortsatte tilstrøm-

ning af nye varianter af stikkene. Måske kan prisen forekomme høj, men i betragtning af de mange illustrationer og det lille oplag på kun 600 eksemplarer er den ikke urimelig. Og ville nogen anskaffe sig de originale plancher, så er de vanskelige at opdrive, og priser ligger omkring 80 til over 100 euros pr. styk!

De, der havde håbet på et “catalogue raisonné”, bliver imidlertid skuffede. Hvad læserne præsenteres for, er nærmest et ”arkiv”, et råmateriale, uden kritisk ikonografisk vejledning. Bogen indledes med en historisk beskrivelse af udgiveren og firmaet Maison Martinet, senere Haute-cour Martinet. Derefter er den opdelt i syv kapitler efter våbenart med en kort oversigt over organisationen af de forskellige enheder efterfulgt af de relevante plancher. For hvert regiment kan der være et eller flere stik, ofte med en officer og menig, ofte i flere positioner, måske en trommeslager eller trompeter, samt varianter af disse. En stor gene er manglen af et indeks⁴, ej heller har udgiveren forsøgt at datere uniformerne eller forklare nærmere, hvad der kan være årsag til de forskellige varianter.

Grundstammen af de reproducerede plancher kommer fra en samling, der tilhørte Marskal Ney og dennes familie. I 1921 blev samlingen købt og yderligere kompletteret af sorsamleren og uniformologen Jean Brunon,

Fortsættes på næste side

En kilde til studiet af napoleontidens franske uniformer

Fortsat fra forrige side

Hvis samlinger i dag er udstillet i le Musée de l'Empéri, Salon de Provence. Dertil er tilføjet et stort antal stik fra Bertrand Malvauxs og andres (ikke navngivne) private samlinger. Man skal imidlertid være opmærksom på, at to vigtige arkiver ikke er blevet benyttet: Bibliothèque Nationale i Paris og Anne S. K. Brown Military Collection. Stikprøver viser, at disse indeholder yderligere varianter, så udvalget synes nærmest uendeligt! Alene antallet af de plancher, der er gengivet i bogen, er overvældende⁵ og forvirrende, og man må sande den gamle franske samler Gabriel Cottreaus ord: "Problemet er ikke manglen af kildemateriale, men mængden af modstridende dokumentation."

Martinets plancher kan deles i to grupper

Den største er generisk, baseret på den samme grundform (det ukolorerede stik), f.eks. husarer, infanteri, osv. De individuelle regimenters uniform er derpå skabt ved den efterfølgende bemaling. Det er indlysende, at små

forskelle som i højden af fjer, form af chakot eller seletøj osv. ikke kan komme i betragtning ved denne quasi fabriksagtige fremgangsmåde. I en hel del tilfælde er det imidlertid lykkedes at foretage de nødvendige modifikationer ved overmaling, f.eks. for at vise med eller uden behæng på chakoten (pl. 169), en pompon erstattet med høj fjer (pl. 16), en colback⁶ omdannet til chakot (pl. 60) eller en surtout ændret til habit veste (pl. 249). En yderligere komplikation er, at de individuelle plancher desuden findes i flere varianter, såsom farven på epauletter, fjer og pomponer, formen af skilt på chakoten, osv. Og her er det, at spørgsmålet opstår, hvilken betydning man kan lægge i disse bevidste, samtidige ændringer.

Den anden gruppe omfatter unika, hvor hvert nummereret stik er en individuel illustration, (f.eks. Gardemarine, pl. 61, eller Kavaleriskolen, pl. 235). Man kunne forvente, at sådanne plancher var entydige; men også her er der ofte flere varianter. Disse er af lignende art som de ovenfor beskrevne. Let forklarlig er dog f.eks. planchen 180 af Napoleon i tre versioner ledsaget henholdsvis af en marskal, divisionsgeneral eller brigadegeneral (rangen angivet ved skærfets farve) eller planche 111 af en fanebærer med ørn (fane), hvor Martinet simpelthen har ændret nummeret på fanedugen for at kunne illustrere forskellige regimenter⁷.

Afvigelser og ændringer i uniformsoplysningerne

Hvorledes kan det gå til, at en givet nummereret planche kan falde forskelligt ud? Nogle af årsagerne er selvindlysende. Efter Napoleons fald og kongedømmets genoprettelse, overmalede man kejserdømmets insignier på trikoloren, ørne og initialen N på hovedbeklædninger, sabeltasker, valdrapper m.v.⁸, for at være politisk korrekt og undgå censuren. En anden kilde er de uundgåelige produktionsfejl. Et stik er ikke et fotografi, men en manuel proces, hvor smuttere fra kunstnerens eller koloristens side er uundgåelige⁹. Dette sagt, så synes det, at forlaget har haft en rimelig effektiv kvalitetskontrol. Dette har sikkert været vigtigt i betragtning af købergruppen, som for en stor dels vedkommende bestod af militære, der viste besked om især egne uniformer.

Medens Martinet og hans medarbejdere utvivlsomt har haft god adgang til oplysninger om reglementerede uniformer, og i Paris har kunnet betragte tropperne på parader og gennemmarch, så har sagen stillet sig anderledes, når enheder blev nyoprettet eller reorganiseret langt fra hovedstaden, eller uniformen modificeret under et felttog. Ændringer kan skyldes, at en tidlig planche, f.eks. dateret 1807 eller 1808, senere rettes til 1810 uniformen, eller rettes i 1814 eller 1815 for at afspejle kongedømmets genindførelse¹⁰.

Der er også tilfælde af stik, der viser ikke-eksisterende enheder, f.eks. 17. og 18. Regiment Jægere til Hest, som ganske vist skulle have været formet i 1811, men aldrig blev oprettet! Et andet eksempel er planche 100 med en menig fra 1807 fra Gardens polske Chevau-légers regiment i galla bestående af hvid kjole med karmoisinrøde rabatter, bukser og valdrap. Andre kilder gør det imidlertid klart, at mandskabet aldrig modtog denne smukke uniform¹¹. Den skulle have været fremstillet i Frankrig, men regimentet blev sendt fra Polen direkte til Spanien og beholdt dets oprindelige blå uniform. På den anden side er det ganske korrekt, at mandskabs-aiguilletterne senere blev båret over venstre skulder, idet de blev flyttet fra den højre i 1809, som det fremgår af planche 205.

Med hensyn til datering så er det kun plancherne udgivet i 1807 08 (og nogle få fra 1809), der har et årstal påtrykt. En del stik er imidlertid dateret i håndskrift, hvor man skal være opmærksom på, at dette ikke nødvendigvis er udgi-

Fig. 4. En stabs-officer fra kejsergarden. En af de sidste plancher med kejsergarden udført i 1813

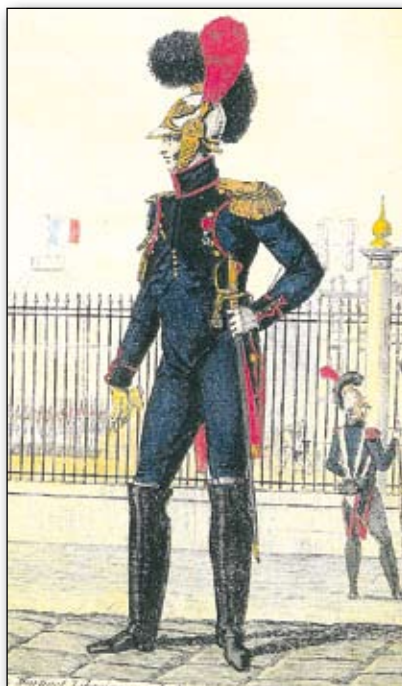

Fig. 5. Officier des Sappeurs du Génie, 1809. Et mindre bekendt stik. Bemærk trikoloren på bygningen. Flaget findes ikke i de fleste versioner af stikket, da det var forbudt under restaurationen.

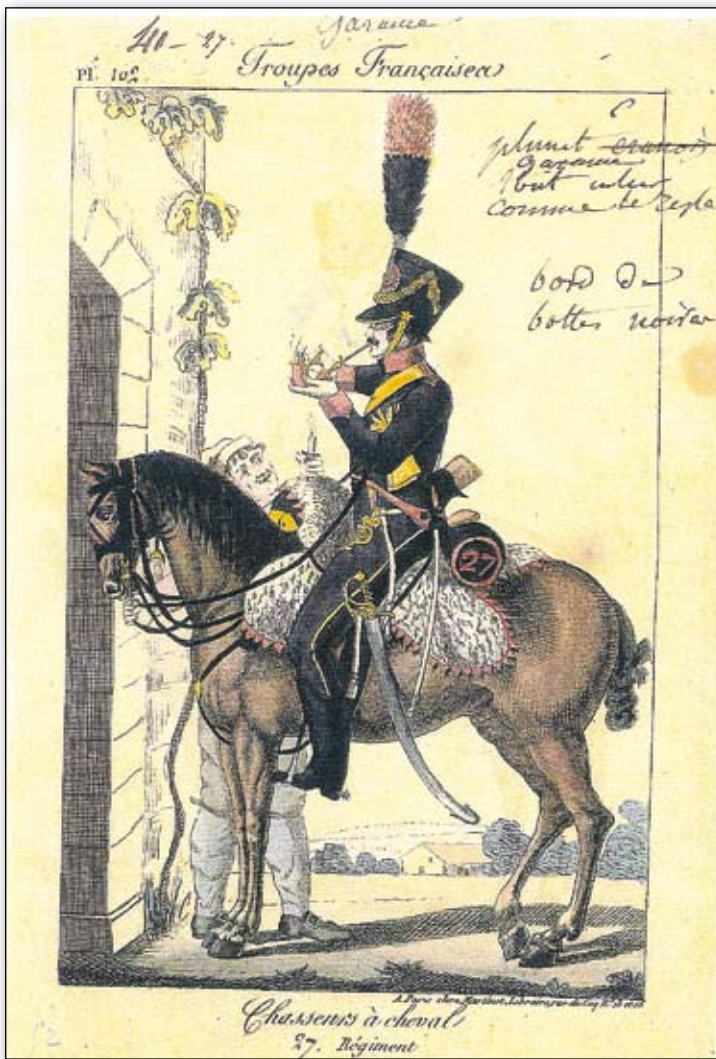

Fig. 6. Et bemalet stik med angivelser til koloristen om ændringer.

Fig. 7. Et eksempel på hvordan et stik er blevet ændret under kongedømmet. Her er en gardejæger fra kejsergarden med ændret sabeltaske og ny tekstbeskrivelse.

verens, men kan stamme fra en senere ejer¹². Det var først i 1809, at nummeringen indførtes, og denne er i det hele taget af usikker værdi med hensyn til datering. Ikke nok med det, men under samme nummer kan der eksistere helt forskellige stik som planche 279. Den illustrerer i én version en lansener fra 7. Regiment og i en anden en jæger til hest fra 31. Regiment!

Hvilke slutninger kan der drages fra samlingen af plancher?

Martinets serie er i det store og hele en god kilde til studiet af napoleonstidens franske uniformer. Samtidig må man konstatere, at det ikke altid er nok at finde en enkelt planche med en given uniform, men at man bør sikre sig, at der ikke er en variant med en anden interpretation¹³. Desuden er det klogt at sammenligne med andre kilder, for eksempel Marbot & Dunoyer de Normond, Lienhart & Humbert, Bucquoy, Rousselot, Rigo m.fl., for ikke at tale om *Journal Militaire*, reglementer, samtidige illustrationer, museer og arkiver.

Bertrand Malvaux udgave af Martinet *Les Uniformes du Première Empire* er et særdeles påskønneligt initiativ, og

det trods de førnævnte redaktionelle svagheder. Man må håbe, at nogle danske biblioteker vil erhverve sig et eksemplar, således at bogen bliver let tilgængelig for samlere og uniform-sinteresserede. For en mere bemiddlet

(eller lidenskabelig) samler er anskaffelsen bestemt værd at overveje, men for flertallet vil Guy C. Dempsey, Jr.s tidligere omtalte bog, *Napoleon's Army*, dog stadig være tilstrækkelig til privat brug.

Noter

1. Det er en kendt svaghed blandt samlere, at de gerne ser deres samling komplet. Hermed følger fristelsen til at rekonstruere (opfinde) uniformer, for hvilken ingen pålidelige oplysninger foreligger eller benytte sig af eksklusive kilder, som er utilgængelige for andre (eller som aldrig har eksisteret!). Der findes et antal af sådanne forsøg (nogle i god tro, andre med mindre ædle bagtænker, navne skal ikke nævnes her!). Et vildnis for uniformologen.
2. Martinets plancheserie dækker perioden 1807-14. Der synes ikke at være udgivet nye stik i 1815, men plancherne er blevet genoptrykt gennem en del år, dog med ændringer i teksten, som f.eks. udeladelsen af omtalen af Napoleon, kejserdømmet eller at betegne Garder som Ex-garde. Nye stik blev udgivet under Restaurationen, men naturligvis med kongedømmets uniformer.
3. Guy C. Dempsey, Jr. oplyser i sin bog *Napoleon's Army* (side 31), at der skulle være 31 originale akvareller i Brunons tidligere samling i museet i Château de l'Émperi. Oprindeligt annoncerede Bertrand Malvaux i sit prospekt 30 originaler, men i bogen finder man kun 29. En af de manglende plancher er antageligvis nr. 214, Kejsergarde Grenaderer 3. Regiment (ex. Holland), som imidlertid findes gengivet i TRADITION nr. 93, side 19. Der findes andre originale akvareller, således planche 58 (Kejsergarde Grenaderer til hest) i samlingen, der tidligere har tilhørt oberst Druénes.
4. Dempseys bog (op.cit.) indeholder imidlertid som appendix flere udmærkede lister over plancherne. En anden kilde er Glassers katalog *Costume Militaires* (Paris 1900). Begge mangler

- titler på plancherne 297-310. Jeg er bekendt med tre af disse: 299 Garde d'Honneur 2. Regiment 1813; 209 Suisse 3. Regiment; 210 Garde d'Honneur 4. Regiment 1813.
5. F.eks. foreligger planche nr. 255 af 11. Husarregiment i 6 forskellige fremstillinger.
6. Tydeligvis for at rette en fejl, da artilleriet til hest ikke bar en colback; måske en forveksling med gardeartilleriet?
7. Bemærk, at fanedugen på billedet er vendt forkert, således at dens avers er vist som revers!
8. Det er dog morsomt, at der på et tidspunkt synes at have været tvivl om ørnen, som man ser bevaret f.eks. en variant af pl. 251 (2. Regiment Gardelansenerer).
9. Det er yderst vanskeligt at vide, om der er tale om fejl eller en korrektion. F.eks. er der et notat på forlægget til rettelse af planche 202, hvor det angives, at støvlernes øverste kant skal males sort (og ikke som vist i tidligere fremstillinger hvid).
10. Planche 32 med årstallet 1807 blev f.eks. ændret til 1810 uniformen, eller planche 53, Chasseurs à cheval de la Garde 1808, som i en senere variant bliver Chasseurs de France 1814 (altså fra den første Restauration af kongedømmet).
11. Kun officerskorpsen havde den hvide gallauniform med karmoisinrød.
12. Et lignende forhold vedrører sabeltasken, hvor en senere selv kan have tilføjet et regimentsnummer, som en mere primitiv skrift let vil afsløre.
13. Det kan f.eks. dreje sig om en senere uniform, som når der findes to varianter af en trompeter fra 1. Kyrrasserregiment (pl. 216), en med blå, en anden med rød kjole. Det er ingen fejl; den blå er imidlertid fra før 1810.

Generalforsamling

Lørdag den 10. april 2010 kl. 14.00

HUSK:
Dokumentation
for indbetaling af
kontingent

For generalforsamlingen afholdes kl. 13.00-14.00 den årlige børs, hvor alle medlemmer er velkomne til at medbringe figurer, bøger og andre militærhistoriske effekter, som de ønsker at afhænde. Efter generalforsamlingen afholdes anvisningssalg.

Generalforsamlingen begynder kl. 14.00 og afholdes ligesom den forudgående børs og det efterfølgende anvisningssalg i "Hestestalden" og "Glücksborgstuen", Kastellet, 2100 København Ø.

Dagsordenen er i henhold til vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Bestyrelsens beretning om Selskabets aktiviteter i det forløbne år.
3. Fremlæggelse af det reviderede regnskab til godkendelse.
4. Fastsættelse af kontingent.
5. Fremlæggelse af eventuelle forslag.
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter.
7. Valg af revisor og revisorsuppleant.
8. Eventuelt.

Jf. vedtægterne (findes på Selskabets hjemmeside, www.chakoten.dk) skal nærværende indkaldelse indeholde bestyrelsens beretning, revideret årsregnskab og budget for indeværende år.

Bestyrelsens beretning

Efter et par "udfarende år" med markeringer af henholdsvis 200 året for krigshandlingerne på Sjælland i 1807 og for spaniernes ophold i Danmark i 1808, blev 2009 et mere almindeligt foreningsår uden større, udadvendte udstillinger. Vores redaktør, Claus Mogensen, præsterede at afslutte sit 3-årige forløb som redaktør med nok den flotteste årgang af vores 65-årige tidsskrift Chakoten, der er lagt frem for medlemmerne. Således har vi nydt godt af en redaktionel linie, som har kastet artikler af solid og blivende værdi af sig, alt imens billeddækningen er af fremragende karakter, og hvor foreningsnyt er både informativt og humoristisk.

I 2009 har vi afholdt alle møder i "Hestestalden" og i "Glücksborgstuen" i Nordre Magasin i den gamle fæstning Kastellet. Stuerne er velegnet både til foredrag, udstilling og til klubaktivitet

– den frie snak. Selskabet udgør en del af Forsvarets traditionspleje, og vi nyder derfor overalt i Kastellet stor gæstfrihed og velvilje, som vi er meget taknemmelige for.

Senest afholdt vi et rigtigt vellykket og et så velbesøgt julemøde for medlemmer og familier, at det ligesom seneste gang kneb med at finde plads til alle tilmeldte i "Hestestalden". Mængden og kvaliteten af konkurrencefigurer og andre spændende udstillede genstande kom til deres ret i den tilstødende "Glücksborgstue", om end det var på et hængende hår, at der kunne gøres plads til den store mængde udstillede figurer og effekter. Til dette årets sidste møde skortede det ikke på god beværtning, og på vore almindelige møder er der som altid fin tilslutning til, at vi afslutter med smørrebrød, og at vi dermed fastholder klublivet, som mange sætter pris på.

I 2009 fik vi for syvende år i træk gennemført vores Miniaturemilitær i Kastellet, der atter - og som led i Forsvarets traditionspleje - havde til formål at vise de forskellige aktiviteter, som vi går op i, og som er karakteristiske for vores selskab. Vores overflytning til "Bageriet" i Søndre Magasin er gået godt, og lokalet er endog meget velegnet til formålet. Efterårsvejret lokkede mange gæster inden for, men det er ty-

deligvis nødvendigt med en tilsvarende talstærk og aktiv deltagelse fra medlemmernes side for at gøre dagen til den fest for Selskabet, som den også er – for festligt er det at mødes og udstille. I 2009 modtog vi meget velvillig hjælp fra Projekt Vestvolden, der med kort varsel udlånte os udstillingsmontrer. Selvom Miniaturemilitær ikke blev stort annonceret, modtog vi også denne gang flere end 1.000 gæster, der så de arbejdende værksteder og reenactment, hvor Svend Nielsen, John Sjöberg, Martin Davidsen, Christian Raun, Leif Christensen, Kim Lee Christensen, Warmi Hansen, Niels Eriksen og Hans Chr. Wolter viste frem. Gamle og nye venner mødte op, og dialogen med gæsterne forløb fint. Ligesom for julemødet blev det hele organisatorisk båret af Christian Raun, Aksel Willumsen og Leif Christensen.

På generalforsamlingen på Dybbøldagen gennemførtes en teknisk ændring i vedtægterne, således at indkaldelse til generalforsamlingen skal foretages skriftligt af bestyrelsen senest 14 dage før generalforsamlingens afholdelse. Således er der nu sikret en bedre overensstemmelse med udgivelsen af Chakoten.

Tilbuddene til medlemmerne om deltagelse i møder og andre aktiviteter fordelte sig med syv medlemsmøder, generalforsamling og julemøde. Også i 2009 afspejlede aktiviteterne de brede medlemsinteresser - det være sig et hyggeligt "sludre- og efter julemøde" med indlagt anvisningssalg til at starte det nye år på; E.O.A. Hedegaards meget medrivende skildring af den bosnisk-muslimske SS-Division "Handschar" – en militær og etnisk tragedie; Helle Sihms højt kompetente fremstilling af "Napoleon på film", der desværre blev skæmmet af, at Selskabet ikke selv havde fået helt styr på AV-midlerne; Tom Buk-Swientys præsentation af Slagtebænk Dybbøl, der blev såvel ét af vore mest velbesøgte møder som en solid øjeåbner for vilkårene for den danske soldat i skanserne; endnu et anvisnings-

**Hermed indkaldes til
generalforsamling
i Chakoten
- Dansk Militærhistorisk
Selskab
lørdag den 10. april 2010
kl. 14.00.**

Deltagelse i generalforsamlingen er betinget af, at der er indbetalt kontingent på kr. 300,00 for 2010 på girokonto nr. 655 4873.

Hvis man betaler via netbank, skal man blot huske at anføre kontonr. i sidste rubrik og opgive navn i meddelelser til modtager, så bliver kassereren glad.

**Udfyld med fuldstændig adresse og gerne e-mail-adresse, der evt. også kan mailles til
Henning Bjerg Karstensen:
lihenkar@post1.dknet.dk.**

salg; Thomas Reimanns præsentation af actionfigurer og dioramaopbygning; Kay Søren Nielsens gennemgang af revolutionær nytænkning: Danmark og den militærtekniske udvikling under Napoleonskrigene; og Erik Housteds fortælling om arbejdet med det kommende bogværk om Fredericia Fæstnings historie, som har så omfattende en viden om opbygget gennem adskillige år.

Selskabet tog betydelig del i befæstningsdagen på Vestvolden den 27. september. John Winther Hansen og Christian Raun havde frem til dagen taget fat og præsteret et omfattende figurbidrag til en stor model af tre kanonkaponierer og et krudtmagasin. Hertil kom så en lille udstilling om Selskabet og et par arbejdende værkstæder – med slyngstøbning og bemaling.

Tidsskriftet Chakoten trives. Claus Mogensen har sørget for, at Finn Hillmose er kommet godt ind i den meget betydningsfulde lay-out-del; og i god tid inden redaktørskiftet trådte Henrik Denman ind i redaktionskomiteén. Redaktionsarbejde er ganske omfattende og fordrer både en løbende og vedholdende dialog med leverandørerne af meget forskelligartede artikler og illustrationer og ikke at forglemme en solid viden om militærhistorie og figurer. En indtrængende opfordring til at støtte redaktionen kan derfor ikke gives for hyppigt – og derfor skal den lyde nok engang.

I 2009 er Selskabets hjemmeside, www.chakoten.dk, blevet tildelt en øget kapacitet og videreført af vores web-redaktør, Kaare Myltoft, som udfører et meget betydningsfuldt arbejde med at redigere siden og formidle meddelelser betids. Når det er blevet nødvendigt at forøge sidens omfang, hænger det i vid udstrækning sammen med Claus Mogensens store indsats med systematisk at tilgængeliggøre uniformsplancher. Flere danske værker er allerede lagt ud på hjemmesiden, men nu kan vi takke Claus Mogensen for, at ikke mindst den omfattende Uniformenkunde af Richard Knötel er blevet en del af siden. Hertil kommer de mange løbende leverancer til siden – ikke mindst fra Per Finsted.

Kaare Myltoft efterspørger fortsat i medlemskredsen medhjælp til det spændende arbejde. På denne baggrund understreger bestyrelsen nok engang, at der er behov for at finde kompetent hjælp til driften af vores solide hjemmeside, ligesom bestyrelsen opfordrer medlemmerne til at udvikle nye idéer og løbende bidrage med velegnet materiale, der kan lægges ind på Selskabets

Chakotens regnskab 2009 med tilhørende budget for 2010

	Regnskab	Budget	Difference	Pct.	Budget
	2009	2009			2010
Indtægter:					
Kontingenter	53.172,10	55.000	-1.827,90	-3	54.000
Renteindtægter	57,88	200	-142,12	-71	100
Fondstøtte	0,00	0	0,00		
Anvisningssalg	5.159,00	7.000	-1.841,00	-26	5.000
Salg af figurer, bøger, div.	1.929,00	0			3.000
Salg af emblemer	1.460,00				1.000
Annoncer	3.600,00	3.200	400,00	13	4.000
Salg af blade	1.484,18	7.000	-5.515,82	-79	2.000
Indtægter i alt	66.862,16	72.400	-8.526,84	-12	69.100
Udgifter:					
Bladproduktion	48.273,37	45.000	3.273,37	7	50.000
Porto blade	10.036,00	12.600	-2.564,00	-20	10.000
Porto	970,00	3.100	-2.130,00	-69	1.200
Kontorartikler	555,19	2.000	-1.444,81	-72	800
Møder	2.361,98	4.200	-1.838,02	-44	2.500
Gebyrer	430,00	700	-270,00	-39	300
Julefestpræmier	-953,60	1.000	-1.953,60	-195	1.000
PR og hjemmeside	1.020,00	200	0,00		1.500
Gaverrepræsentation	174,27	500	-325,73	-65	300
Udstilling	-60,60	1.000	-1.060,60		1.000
Emblemer	3.781,25	500	3.281,25	656	500
Diverse	58,00	1.000	-942,00	-94	
Udgifter i alt	66.645,86	71.800	-5.154,14	-7	69.100
Overrøud	216,30	600	-383,70		0
Balance	Aktiver	Gæld og formue			
Kassebeholdning	343,00	Chakotens formue	49.210,82		
Indestående i Bank	27.534,05	Skyldig Sikringsfond	10.979,95		
Indestående på Giro	32.013,72				
Tilgodehavender	300,00				
Aktiver i alt	60.190,77	I alt	60.190,77		
Udvikling i Chakotens formue					
Chakotens formue pr. 2009-01-01	48.994,52				
Periodens overskud	216,30				
Chakotens formue pr. 2009-12-31	49.210,82				
Revisor:		Kasserer:			
Christian Hesselberg		Henning Bjerg Karstensen			
sign. 15. januar 2010		14. januar 2010			

side, så vi derved fortsætter med at dyrke og vise viden og kreativitet.

2009 ledte også til fremstillingen af et tiltrængt knaphulsmærke, der på smuk vis gengiver Selskabets våben, til en tiltrængt revision af de gamle konkurrenceregler for julekonkurrencen for figurer, til en nyudgivelse af Selskabets ”hvervebrochure” og til et samarbejde med Folkeuniversitetet om annoncering i Chakoten af deres militærhistoriske arrangementer.

Vores samvær er mere betydningsfuldt end et højt medlemstal, men jo bredere medlemsskaren vokser sig, desto større viden og aktivitet bliver Selskabet i stand til at præstere, og jo mindre sårbare bliver vi i alle henseender; så bestyrelsen finder fortsat, at det er en vigtig målsætning at øge og at foryngre medlemstallet. Åbenhed og arrangementer à la Miniaturemilitær og Befæstningsens Dag kan formentlig

Fortsættes på næste side

Generalforsamling

Fortsat fra forrige side

være med til at klare en del af udfordringen.

Bestyrelsen benytter lejligheden til at udtrykke en tak til de medlemmer, der gennem 2009 har ydet deres bidrag til opfyldelse af Selskabets brede formål. Bestyrelsen har ikke alene kunnet sikre, at forventningerne bliver indfriet - nu som altid hviler indholdet alene på medlemmernes aktive medvirken. Vi har hele tiden behov for initiativer til at skabe trivsel, kvalitet, fremdrift og fornyelse i den spændende hobby, der forener os i det gamle selskab.

Forslag fra bestyrelsen Kontingent

Bestyrelsen foreslår, at kontingentet for 2011 fastsættes til 325 kr. og 375 kr. for medlemmer bosat i udlandet.

Forslag

Der er ikke modtaget forslag, som ønskes behandlet på generalforsamlingen.

Valg

Bestyrelsen foreslår valg af Hans Chr. Wolter som præsident. Bestyrelsen foreslår til bestyrelsen valg af Aksel Willumsen, Christian Raun, Claus Mogenssen, Henning Bjerg Karstensen og Leif Christensen. Bestyrelsen foreslår til suppleant valg af redaktøren Henrik Denman og layouteren Finn Hillmose. Bestyrelsen foreslår valg af Christian Hesselberg som revisor, og Ole Thureholm som revisorsuppleant.

Bestyrelsen finder, at alle er meget velkomne til at stille op eller til at foreslå andre opstillet til valg. Initiativer, der medvirker til at Chakoten forbliver et levende og varieret Selskab, er meget velkomne.

Chakotens store årlige børs kl. 13.00-14.00 og anvisningssalg efter generalforsamlingen

Gå ikke glip af årets mulighed for at købe nyt fra andre medlemmer og for selv at få afsat effekter, der kan glæde andre medlemmer. Det hele foregår i "Hestestalden" i Kastellet.

Kom og få en god snak med andre medlemmer på denne lørdag. Børsen er også en naturlig opvarmning til Generalforsamlingen, hvor der er god anledning til at give udtryk for medlemsinteresser. Der er øl og vand til de sædvanlige populære priser og gratis kaffe.

Nye bøger

Michael Tamelander og Niklas Zetterling: Tirpitz. Kampen om det nordlige ishav.

*Det Schønbergske
Forlag 2009.*

København. 392 sider.

■ Polarområdet i det nordlige Ishav var en af de hårdeste og mest krævede krigsskuepladser under Anden Verdenskrig. Med Norge som base opererede det tyske slagskib Tirpitz i Ishavet, og havde til opgave at forhindre de allieredes konvojer at komme frem til Sovjetunionen. I næsten tre år havde Tirpitz, søsterskib til slagskibet Bismarck, en fremtrædende rolle i kampene i det nordlige Ishav, og var en dødelig trussel mod de allieredes fartøjer. Efter flere forgæves forsøg, lykkedes det endelig engelske flyramme og sænke hende ud for Tromsø i november 1944.

Michael H. Clemmensen og Anders Osvald Thorkildsen: Mod fornyelsen af Københavns forsvar 1915-18.

*Udgivet af Statens
Forsvarshistoriske
Museum 2009.*

København. 140 sider.

■ Studiet af de militære sider af Københavns nyere befæstning har længe ligget hen i mørke uagtet materialet til belysning af emnet er enormt. I denne bog om fornyelsen af Københavns forsvar 1915-18 belyses hidtil upåagtede sider af fæstningens historie. Forfatterne, brigadegeneral Michael H. Clemmensen og stud.mag. Anders Osvald Thorkildsen, er henholdsvis tilknyttet Center for Militærhistorie ved Forsvarsakademiet og har skrevet bøger om dansk militærhistorie i det 19. og 20. århundrede, hvor sidstnævnte i sit studium har beskæftiget sig indgående med Københavns nyere befæstning. Bogen er udgivet som nr. 8 i serien af Forsvarshistoriske skrifter.

Lars Ericson Wolke: Det stockholmske blod- bad 1520 – Massakren der rystede Norden.

Askholms Forlag 2009.

København. 251 sider.

■ Ifølge historiebøgerne begik Christian II i november 1520 en af de mest omtalte forbrydelser i de skandinaviske landes historie: Efter en kort skueproces lod kongen 80-90 svenske adelsmænd, præster og borgere henrette, hvorefter ligene blev brændt. Ofrene var lokket til den svenske hovedstad med løfte om frit lejde og festlig kongekroning. Blodbadet cementerede fjendskabet mellem de to nordiske broderfolk, og lige siden har man diskuteret, hvad der dybest set lå bag Christians II's vanvittige adfærd. - Eller var massakren udelukkende et produkt af en enkelt gal og afstumpet mands hjerne? Og, hvis svaret er "nej", hvem var da de øvrige bagmænd? Det stockholmske blodbad er en indholdsmættet historiske kriminalreportage. Vi er med på gerningsstedet og følger undersøgelsen på nærmeste hold. Historikeren Lars Ericson Wolke fremlægger de seneste forskningsresultater og afdækker ondskabens tidløse anatomi.

Henrik Gjøde Nielsen, Peter Ussing m.fl. (red.): Nordjylland under Englandskrigen 1807-1815.

*Aalborg Universitets-
forlag. Aalborg.*

656 sider.

■ *Nordjylland under Englandskrigen 1807-1814* samler en række bidrag til denne mangefacetterede historie under det fælles tema "Krig og samfund - Danmark og Nordjylland 1807-1814". Bogens bidrag beskæftiger sig med såvel nationalhistoriske som regional- og lokalhistoriske aspekter, og både militære og civile forhold under krigen inddrages. Bidragene tager sigte på at indfange Nordjyllands særlige stilling under krigen, ikke mindst som følge af de nære forbindelser til Norge og Nordjyllands særlige rolle i forbindelse med forsyningen af Norge i krigsårene, og i kraft af områdets omfattende kystforsvar. Med Englandskrigen forplantede Danmarks

historie sig til de nordjyske byer og til den mindste nordjyske flække, og hændelser i disse byer og flækker forplantede sig til Danmarkshistorien. Nordjylland under Englandskrigen 1807-1814 er blevet til ved et samarbejde, der både er dansk-norsk, tværfagligt og tværinstitutionelt. Bogen rummer arbejder af eksperter fra museer og arkiver, fra universiteter og fra de kulturhistoriske, lokal- og amtshistoriske foreninger.

Claus Bundgård Christensen: Danskere på Vestfronten 1914-1918.
Gyldendal 2009.

København. 536 sider.

■ Danskere på Vestfronten er historien om Første Verdenskrig fortalt gennem nogle af de ca. 26.000 danskere, der deltog i krigen på tysk side. Det er historien om livet i skyttegravene. Om mulighederne for at overleve. Og om hvordan den moderne krigsførelse blev født ud af den teknologiske udvikling af artilleri, kampvogne, gas, fly og maskingeværer. Danskerne var med fra de første til de sidste skud lød. På baggrund af deres breve og dagbøger tages læseren med på en blodig tour de force rundt i verdenskrigens på samme tid skrækkeligste og mest betydningsfulde kampe. Første Verdenskrig var "den store krig", men blev i Danmark til "den glemte krig". Nu fortælles for første gang historien om de mange danskere, der kæmpede på Vestfronten.

Et foto fra Claus Bundgård Christensens bog om danskere på Vestfronten viser Marie Hansen med sin mand fra Regiment 86, fotograferet inden han drog i krig i sommeren 1914. Bemærk den lille buket blomster i geværløbet.

Tag på besøg på de militærhistoriske museer

Selskabet har på sin hjemmeside en fortegnelse over de danske militærhistoriske museer. Kig på listen og tag på udflugt til museerne

Af Henrik Denman

Rundt omkring i hele landet ligger der en lang række militærhistoriske museer – nogle mere kendte end andre, men alle med interessante samlinger og en spændende historie at fortælle. De er et besøg værd, og det er nu blevet meget lettere, for Selskabet har udarbejdet den første samlede oversigt over de danske militærhistoriske museer.

Der er i Selskabets oversigt registreret 47 vidt forskellige militærhistoriske museer. Fortegnelsen findes ikke på tryk, og vi bringer ikke fortegnelsen i Chakoten, men man kan nemt få adgang til den. Den ligger nemlig på Selskabets hjemmeside. På hjemmesidens forside skal du blot klikke på "Opdateringer" og ned til datoen 24.6.2009, så ligger den klar til at gå på opdagelse i og eventuelt udskrive.

Ud fra fortegnelsen kan man lede efter museer, der kan have ens interesse, ud fra geografisk beliggenhed, efter emne eller efter periode. Herefter er det nemt at lægge et besøg på et af de mange militærhistoriske museer ind i køreplanen, når man tager på udflugt eller ferie rundt i Danmark.

I København er der naturligvis mange interessante muligheder med store og vægtige museer som Tøjhusmuseet, Frihedsmuseet og Orlogsmuseet, men man kan også besøge Livgardens historiske Samling eller sejle ud til Middelgrundsfortet, som i knap 100 år fra 1895 til 1984 var en del af dansk militær.

Det nyeste militærhistoriske museum er Koldkrigsmuseum Stevnfort. Fortet er som det eneste i Danmark bygget i klippegrund, og det bestod af ca. 1,6 km gange, ammunitionsmagasiner, beboelsesfaciliteter, maskincentraler, hospital, artillericentral og sågar et ligkapel. Fortets oprindelige hovedbatteri

bestod af to pansrede dobbeltårne med 15 cm kanoner.

Et af de mindre, men fascinerende museer er Krudtværket Frederiksværk, som producerede krudt til militære og civile formål gennem mere end 200 år.

I Nakskov på Lolland ligger U359 – Ubådsmuseum om ubåden U359, der bl.a. deltog i Cuba-krisen i 1963.

Også i Fynsområdet ligger der et koldkrigsmuseum, nemlig Langelandsfort, hvor man kan tillige kan se to jagerfly – en russisk MIG 23 og en svensk Draken. En anden sevärdighed, der havde stor strategisk betydning, var Nyborg Fæstning, som i dag er fredet, og en stor del af fæstningsanlægget er renoveret.

I Jylland er den anden verdenskrig nærværende i form af flere bunker-museer – i Skagen, Hirtshals, Hanstholm, Frederikshavn og Bulbjerg, ligesom der er adgang til en række modstands-museer.

Men man kan også studere militærhistorie fra andre perioder. I Holstebro kan man besøge Dragonmuseet, og Koldinghus fortæller om Jyllands sidste kongeborg, der gennem mere end 700 år spillede en væsentlig rolle i Danmarks historie. Søfartsinteresserede kan besøge Fregatten Jylland i Ebeltoft og Strandingsmuseet St. George i Thorsminde, som fortæller den dramatiske historie om den største strandingskatastrofe nogensinde, da de engelske linjeskibe St. George og Defence forliste juleaftensdag 1811 med tab af mere end 1.300 menneskeliv. Det var i samme område, at verdens største søslag fandt sted, Jyllandsslaget, under 1. verdenskrig med tab af næsten 10.000 menneskeliv på en enkelt dag.

Chakoten vil i bladet med mellemrum præsentere de militærhistoriske museer, der er åbne for offentligheden over hele landet.

De viste illustrationer er ren fantasi, ingen af malerne kendte noget til det aktuelle slag eller datidens kampform. Billederne er pæne, men ikke anvendelige som kilder.

Traditionen om korsflagets indførelse som dansk nationalflag har været behandlet af mange. Man er lidt uenige om hændelsesforløbet. Årstallet er man heller ikke helt enige om. 1212, 1214, 1217 og 1219 er nævnt. Jeg fandt kilderne frem og granskede sagen og fandt frem til følgende sammenfatning af begivenhederne, der efter min opfattelse virker sandsynlig. Det er næppe den guddommelige sandhed, men skal læses som min opfattelse af hændelsesforløbet og den historiske sammenhæng. Jeg er ikke faldet for fristelsen for at fremføre og modsige tidligere historikers teorier og argumenter, men jeg har kort og godt lavet den fremstilling af begivenhedsforløbet, jeg finder mest sandsynlig.

Nationalflaget

Dannebrog: Danernes dug (ordet brog genfindes i ordet brokade), forbinder de fleste med det røde flag med det hvide kors.

Det har bare ikke altid været sådan.

Skak er et gammelt krigsspil, og det er da også på samme måde man stillede hærene op, når man skulle i kamp. Med kongen i midten og bønderne foran.

I kamptumlen kunne det være svært at se, hvor de forskellige dele af hæren befandt sig. Derfor havde kongen, generalerne og delingsførerne et kendetegn, som ragede lidt op. Helt op i det 20.

århundrede har krigsførende afrikanske stammer brugt sådanne enkle mærker. En tot siv bundet på en stage eller noget lignende. Efterhånden blev det almindeligt at bruge flag, ofte flot broderede og med mange flige, reminiscenser fra disse mangefligede flag ses på vore dages kongeflag, der har 3 flige.

Vikingerne brugte en rød dug med Odins 2 ravne, der kan have været en på hver side af flaget. Det vides med sikkerhed, at Ravnebanneret har været anvendt under erobringen af England og ved slaget ved Hastings i 1066, hvor begge sider kan have brugt Ravnefanen.

Der blev taget varsler af ravnefanen. Hvis raven baskede med vingerne, var det et godt varsel.

Det er kendt, at konger har tildelt eller godkendt deres undergivnes flag og skjoldmærker.

Også paven uddelte faner. Den fane, der blev tildelt Biskoppen i Jerusalem, blev anset for den fineste. Den var hvid med et gult kors, en farvekombination, som pavestaten i dag bruger. Johani-

Dannebrog

– fra krigsfane til nationalflag

Ved Valdemars Sejrs slag i Estland den 15. juni 1208 bølgede kampen frem og tilbage og danskerne var ved at tabe, og da dalede Dannebrog ned fra himlen, med det hvide kors i rødt felt. Da vendte krigslykken, Gud var på Danmarks side. Sådan fortæller myten om Dannebrog, men denne artikel fortæller, hvordan flaget blev brugt blev brugt som fane af den danske hær i kampene mod livlænderne

Af Peter Rasmussen

terordenen fik en rød med et hvidt kors. Benediktinerne fik en grøn fane med rødt kors, et flag, der i dag bruges af Bornholm. De andre ordner fik andre farver. Biskoppen i Canterbury fik en hvid fane med et rødt kors, der i dag er Englands nationalflag.

Valdemar Sejrs Østersøerobring

Danmark havde ved sejren ved Visby allerede erobret Gotland, der var det vigtigste støttepunkt for Østersøens dominans. Rigmanden Skjalm Hvide

havde med en privat flåde erobret Finland. I 1196 erobrede Valdemar Sejr fæstningen Akrona på Rügen. Den religiøse undskyldning for dette erobrings-togt var at ødelægge afguden Svantevitt, det var dog en sprogforbistring, for gudebilledet var i virkeligheden Sankt Vitus, altså en kristen helgen.

Med sig på togtet havde Valdemar sit kongebanner, der efter sigende var syet af dronning Dagmar. Banneret var rødt med et påsyet leopardskind, fanebæreren eller mærkemanden var Carl af Riise. Det er dette banner, der senere udviklede sig til Rigsvåbnet, der oprindeligt ikke indeholdt løver, men leoparder.

Jeg finder det ikke usandsynligt, at Troderik (se næste afsnit) skulle med på togtet til Livland (Estland) for at holde øje med, om kongen forgreb sig på flere kristne helgener.

Med sig på den 3000 skibe store flåde (nogle kilder siger 1500, så det var næppe mere end 300) havde Valdemar Sejr som observatør for Paven Johanittermunken Troederik fra klosteret i Uppsala, der med sig havde Johanitternes fane, den røde fane med det hvide kors. I 1208 gik Valdemar i land i Livland Lyndelmisse (fugleodden) og gik straks til angreb. Livlænderne trak sig tilbage ind mellem bakkerne skarpt forfulgt af Valdemar. Først i 1214 fandt hærene en passende åben plads, hvor de stillede op mod hinanden. Troederik fik anvist en plads i den danske opstillings ene fløj, hvorfra han kunne overskue slagmar-

Rytter med den fligede fane med raven fra Bayeuxtapetet.

ken. Livlænderne havde tidligere været i kamp med korsriddere og troede fejlagtigt, da danskerne gik i land i 1208, at korsfanen var den danske formations tyngdepunkt og satte kræfterne ind der, således at den danske front kunne folde sig sammen om livlænderne. Det var flere gange nødvendigt for Troederiks mærkesmand at kaste fanen op i luften for at lokke livlænderne helt ind i knib-tangen. Således faldt Dannebrog ned fra himlen. Først i 1214 fandt hærene en passende åben plads at stille op på ved Tallinn, der ligger tæt på slagmar-ken ved Reval. Også dette slag et endte med en total dansk sejr. Tallin betyder helt enkelt danskerborgen, og i Tallinns byvåben er der en korsfane i rød/hvid. Tallin ligger på det sted, hvor byen Reval lå, og borgen er i dag så godt som intakt. Dænerne havde for vane ikke at plyndre efter et slag, men underlagde sig landet og opkrævede skatter, det var der sikkert også flere penge i.

Fra fane til nationalflag

At det blev en rød fane, der fandt nåde som krigsfane, er ikke helt tilfældigt, idet vikingerne i flere århundreder havde brugt en rød fane som krigsfane, en farve fanen kan have fået af et blodoffer, foretaget forud for kampen.

Hændelsen med flaget bliver ifølge traditionen henlagt til sletten ved Reval, men noget kunne tyde på, at det er foregået ved de indledende kampe ude ved kysten allerede i 1208. Det berettes, at Carl af Riise før slaget i 1214 tiggede en kjortel af en Johanittermunk for at bruge den som fane. En handling, der kun giver mening, hvis korsflaget allerede var accepteret af kongen. Carl af Riise havde næppe på eget initiativ turdet udskifte kongebanneret med en Johanitterskjorte.

Efter hjemkomsten til Danmark havnede korsfanen fra Reval i Slesvig

Det nuværende kongeflag, som det hænger på Christiansborg Slot.

kirke, hvor den hang længe, indtil nogle drenge havde iturevet resterne, og den blev kasseret engang i 1600-tallet.

Ravnebanneret blev formentlig brugt af begge sider i slaget ved Hastings i 1066. Der var dog også adskillige korsfaner med. På dette tidspunkt var kristendommen næppe slået helt igennem, så de gamle hedenske faner havde endnu ikke mistet deres kraft.

Tidligere fremstillinger af Dannebrog's himmelfald har fokuseret på det guddommelige eller Valdemars strålende evner som hærfører og de seneste på nationalfølelsen. Jeg har i det foregående søgt at klarlægge, hvad der skete hvor og hvornår, hvilket tidligere fremstillinger har været mildt sagt uenige om. De tidligere skribenter har haft andre formål med deres fremstillinger end at klarlægge selve hændelsesforløbet. Det er ofte fremført, at Østersøerobringen var et korstog, jeg tror det var ren erobring for at skabe et skattegrundlag, og at den religiøse vinkel var en undskyldning.

Korsflaget er siden Valdemar Sejrs hjemkomst efter 1214 blevet brugt som nationalflag, og efter nationalismens opblomstring efter 1848 er flaget blevet folkeeje. De nordiske lande er det eneste sted i verden, hvor almindelige mennesker flager med nationalflaget, andre steder er det kun offentlige bygninger. I 1851 gjorde man det forbudt for almindelige mennesker at bruge nationalflaget, et forbud, der blev overtrådt så massivt, at det blev ophævet. I dag har alle kolonihavehuse og de fleste parcelhuse deres egen flagstang.

De flest danskere tror, at der findes en flaglov eller bekendtgørelse. Det gør der ikke, for flagning foregår efter en overleveret tradition. Kun forsvaret har et flagreglement, da det ville være umuligt for en hærenhed at foretage sig noget, der ikke var et reglement for.

Litteratur og kilder

Henrik af Letlands Livlandskrønne 1206 til 1220
 Arnold af Lübecks Venderkrønne 1209
 Roskildekrønne ca. 1250
 Saxo Gesta Danorum. Paris 1514
 Peder Olsen: Ryd Klosters årbog. Ryd ca. 1510
 Arild Huitfeldt: Danmarks Riges Krønne. Kbh. 1650-52
 Ældre sjællandske krønne 1695
 A. D. Jørgensen: Valdemar Sejr. En samling kildekriffter og oldbreve. Kbh. 1879
 Poul Grandjean: Det danske Rigsvåben. Kbh. 1926
 L. P. Fabricius: Vort flags historie. Kbh. 1941
 Johs. Weillbach: Blade af sejl-, flag- og kompasserlaugets historie. Kbh. 1941
 Th. Taulov: Vort flag. Kbh. 1943
 Th. Bjerre: Fra kongebanner til orlogsflag og fane. Kbh. 1958.
 Peter Seeberg: Om Dannebrog jeg ved. Viborg 1995
 John Lind: Den faldt fra himlen ned. Skalk 2009

Mødekalender 2010

Onsdag 3. marts Besøg i Garnisonsbiblioteket

Bibliotekets leder, Simon Bering Papousek, holder et oplæg om bibliotekets historie og samlingerne og hvordan biblioteket ser ud i dag. Efter en spørgerunde er der rundvisning i bl.a. skatkammeret og den gamle samling. Arrangementet foregår i Det Kongelige Garnisonsbibliotek, Kastellet 46, Sdr. Magasin.

Lørdag 10. april Generalforsamling, Børs og anvisningssalg

Til børsen opfordres medlemmerne til at sætte effekter til salg. Børsen starter kl. 13.00, og alle er velkomne til at medbringe og sælge, hvad de har på reoler og hylder hjemme. Her er muligheden for at kombinere en rask oprydning af alt det, du har mistet interessen for, og få det omsat og gøre andre medlemmer glade, og i stedet erhverve effekter, enten på børsen eller det efterfølgende anvisningssalg, der er mere i tråd med dine nuværende interesser. Det gælder figurer, bøger og løsdele.

Efter børsen er der generalforsamling fra ca. kl. 14.00. Derefter anvisningssalg, idet generalforsamlingen forventes gennemført hurtigt og smidigt som sædvanligt.

Der vil pr. e-mail forinden blive rundsendt en liste over effekter til dagens anvisningssalg. Listen vil ligeledes blive lagt på hjemmesiden.

Bemærk venligst, at dagen er en lørdag.

Onsdag 5. maj Figurfremstilling i 54mm størrelsen

John Winther Hansen og Hans Chr. Wolter fortæller og viser resultater af deres projekt med fremstilling af dansk kavaleri fra Napoleonstiden. Forudgående undersøgelser af kilderne til uniformering og udrustning ledte til planlægning og udførelse af modelering og konvertering af kavalerister og heste. Ud fra Den Kongelige Livgarde til Hest blev der arbejdet videre også med de lette dragonregimenter (let kavaleri) og rytterregimenterne (tungt kavaleri). Der er derefter blevet fremstillet forme ud fra originalmo-

John Winther Hansen og Hans Chr. Wolter fortæller og viser resultater.

dellingerne, og i overvejende grad er der blevet brugt slyngestøbning for at opnå den bedste kvalitet. Herefter venter samling, bemaling, opstilling, osv. Kom og hør om processen og se de foreløbige resultater i form af mange og detaljerede støbninger.

Onsdag 11. august Foredrag om Danmarks ukendte planer om at indtage Skåne på ny – i 1808 v/ Eric Lerdrup Bourgois

Efter Danmarks nederlag til England i 1807, var der stadig uro omkring Østersøen og Danmarks strategiske placering. Danskerne erfarede, at den svenske konge skulle have tilbudt England svenske styrker for en besættelse af København, og den danske regering begyndte som modtræk at forberede en invasion af Sverige med opbakning af Napoleon og den allierede russiske zar. Eric Lerdrup Bourgois fortæller den spændende og knap så kendte historie om de danske invasionsplaner, hvor Danmark var en brik i det storpolitiske spil – og om udfaldet af angrebsplanerne mod Sverige.

Onsdag 1. september Medlemstur med rundvisning i Frederiksberg Slot

Yderligere information følger senere.

Onsdag 6. oktober Minørtjenestens arbejde v/ Lars Møller

Lars Møller fra Søværnets Operative Kommando fortæller om Minørtjenestens arbejde og om 2. verdenskrigs minefelter, der stadig findes i danske farvande og søer. Efter sigende et meget spændende og underholdende foredrag.

Onsdag 3. november Hyggemøde og anvisningssalg

Med mange interessante gamle og også nyere bøger. Vi starter den nye sæson med at medbringe nyanskaffelser og julegaver, så glæden kan deles med ligesindede.

De, der har meddelt mailadresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail, ligesom listen lægges på Chakotens hjemmeside. De, der ikke har opgivet mailadresse, kan få tilsendt liste over det udbudte mod at indsende en A4 kuvert forsynet med adresse og kr. 6,50 i porto til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th., 1817 Frederiksberg C.

Skriftlige bud sendes til Ole Thureholm, Hjorteledet 7, 3660 Stenløse. Eller bud kan sendes via email til anvisning@chakoten.dk

Medlemmer af Figurina Danica er velkomne til at deltage eller byde pr. mail eller post.

Endelig vil der pr. e-mail forinden blive rundsendt en liste over effekter til aftenens minianvisningssalg.

Lørdag 4. december Chakotens årskonkurrence og julemøde 2010

Kl. 18.30 i Hestestalden, Nordre Magasin

Tilmelding

Af hensyn til det begrænsede deltagerantal og bestilling af smørrebrød bedes deltagere melde sig til Aksel Willumsen. Tlf.: 3254 0177. E-mail: aksel@corfritz.com senest den 20. november.

Selskabets medlemmer opfordres til at tage ægtefælle/samlever samt børn og børnebørn med til dette populære arrangement.

Mødet

Mellem kl. 17.30 og 18.30 er der indskrivning og opstilling til konkurrencen.

Kl. 19.15 starter mødet med præsidentens velkomst, smørrebrød, øl, vin og vand. Hertil julehygge, kaffe og kage.

Pris for deltagelse er 75,- kr. for voksne og 25,- kr. for børn under 15 år.

Konkurrencen

Der er 6 kategorier i årskonkurrencen:

1. Legetøjsfigurer. Ex. Heyde, Brigadér og logn. (alle størrelser)

2. Enkeltfigur/rytterfigur op til 65 mm.

3. Enkeltfigur/rytterfigur over 65 mm.

4. Figurgrupper

(max. 4 figurer i alle størrelser)

5. Dioramaer og opstillinger

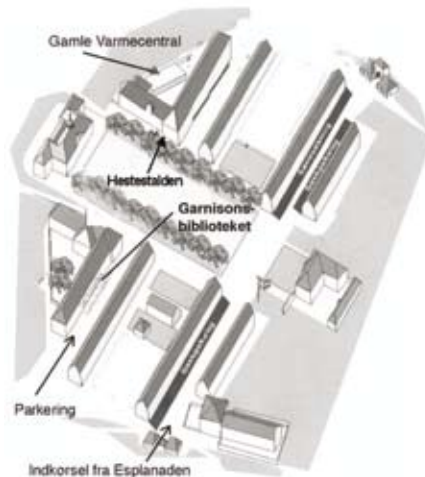
Betingelsen for at deltage i disse 5 "figur kategorier" er at figurerne er bearbejdet af udstilleren. Bearbejdningen kan bestå i modellering eller konvertering eller bemaling mv.

6. Det hjemlige skatkammer

Betingelsen for at udstille i denne

kategori er, at det udstillede har en militærhistorisk eller figurmæssig forbindelse. Det kan være figursamlinger, tegninger, publikationer, våben, medaljer osv.

Det er dog en betingelse, at det udstillede er fra før 1975 og at udstilleren har gjort en særlig indsats for at samle eller fremstille det udstillede.

Alle onsdagsmøder starter kl. 19.00 og finder sted i Hestestalden, Nordre Magasin med mindre andet er angivet. Se evt. kortet over Kastellet og læs mere udførligt om aktiviteterne på Chakotens hjemmeside.

VAABENHISTORISK SELSKAB

The Danish Arms & Armour Society

PROTEKTOR: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Medlemsmøder i København 2010

Møderne finder sted i Kastellet

Torsdag den 18. februar
i Gl. Varmecentral kl. 19.30:

Gevær 89 ved OM Jørn Pedersen, Aalborg.

Torsdag den 23. marts
i Gl. Varmecentral kl. 19.30:

Det danske angreb på Anholt i 1811 ved Niels Elsborg.

Fredag den 9. april i Bageriet, Sdr. Magasin kl. 19.30:

Kastellet den 9. april 1940.

70 året for Danmarks Besættelse og Kastellets indtagelse.

Udgivelser om dagen præsenteres.

Torsdag den 15. april
i Gl. Varmecentral kl. 19.30:

Medlemmernes aften, medbring en spændende genstand, og fortæl derom. Gerne med relation til den 9. april 1940 og Besættelsen.

Lørdag den 29. maj:
Besøg på Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum i Hørsholm.

Lørdag den 28. august:
Besøg på Vestvolden, herunder Artillerimagasinet i Rødovre.

Historien om Vestvolden vises i diasshow.

Torsdag den 16. september
i Gl. Varmecentral kl. 19.30:

Emne følger.

Torsdag den 21. oktober
i Gl. Varmecentral kl. 19.30:

En dansk søofficer, Christian Ries, 1899-1941, ved præsidiemedlem Jens-Ole Bach Nielsen.

Lørdag den 20. november
i Gl. Varmecentral og Bageriet:
Formidlingssalg og byttemøde.

Onsdag den 24. november
i Gl. Varmecentral kl. 19.30:
Emne følger.

Fredag den 10. december
i Spisesalen: Julemøde.

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab - Chakoten

Protektor
Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Bestyrelse
Præsident
Hans Chr. Wolter
Violvej 36, 3500 Værløse
Tlf. 44 48 43 42
E-mail: wol@newmail.dk

Vicepræsident
Christian Raun
Tlf. 33 31 21 22
E-mail: c.raun@webspeed.dk

Kasserer, adresser og adresseændringer
Henning Bjerg Karstensen
Tlf. 45 87 81 80
E-mail: lihenkar@post1.dknet.dk

Anvisningssalg
Aksel Willumsen
Tlf. 32 54 01 77
E-mail: aksel@corfitz.com

Indmeldelse
Claus Mogensen
Tlf. 48 17 26 81
E-mail: editor@it.dk

Leif Christensen
Tlf. 21 34 19 56
E-mail: leif.c@mail.dk

Selskabets hjemmeside
www.chakoten.dk

Tidsskriftet Chakoten

Tidsskriftet udkommer 4 gange årligt og udgives af Dansk Militærhistorisk Selskab - Chakoten med støtte fra Prins Joachims og Prinsesse Alexandras Fond

Redaktion
Ansvarshavende redaktør
Henrik Denman
Skovbovængets Allé 28
4000 Roskilde
Tlf. 4632 5352
henrik.denman@mail.dk

Billedredaktør
Claus Mogensen
E-mail: editor@it.dk

Layout
Finn Hillmose
E-mail: hillmose@mail.dk

Abonnement tegnes ved indmeldelse i Selskabet.
Kontingent for 2010 er kr. 300,00
Fra udlandet kr. 350,00
Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873
IBAN: DK37 3000 0006 5548 73
SWIFT: DABADKKK

CVR-nr. 31148448

Tryk
PE Offset & Reklame
6800 Varde

CHAKOTEN 2010
ISSN 0901-4799

PLASTBYGGESÆT, MILITÆR, FLY, SKIBE, FIGURER, SOLDATER, BRITAINS FIGURER, STØBEFORME, SILIKONE TIL FORME, PU-MASSE, MODELLER-MATERIALER, INSTRUMENTER, LIME, MILLIPUT, MALING, VALLEJO, HUMBROL, REWELL, SPECIALFARVESÆT, TORBRUSHING, UNIFORMER, HUD, CAMOUFLAGE M.V. PENSLER, SPRØJTE-SÆT, SPRØJTE-STATION, FIGUR- OG DIORAMABASER, BØGER, MEN-AT-ARMS, CAMPAIGN M.V. PLANCHER, POSTKORT, NYT & ANTIKVARISK, MODEL-LANDSKAB, LISTER, BALSÅ, FINER, TRÅD, RØR, METALPLADER, PROFILER, EVERGREEN, PLASTPLADER, VÆRKTØJ, BØRHOLDERE, BØR FRA 0,3 MM, HOLDER MED LUP, TÆNGER, HÅLEFILE DIAMANTFILE, KNIVE, SCALPELLER M.M. MASSER AF MINIATURELØSDELE, DUKKEHUSE, ALT TILBEHØR, TAPETER, BELYSNING, MØBLER, KLIPPEARK AF SLOTTE, HUSE M.V. - PAKLÆDNINGSDUKKER, GLANSBILLEDER, TRÆBYGGESÆT, FLY, SKIBE M.M.M.

TOYSOLDIERS

WWW.MODEL-HOBBY.DK

FREDERIKSBORGGADE 23
1360 KØBENHAVN K

NÆR VED NØRREPORT METROSTATION
OG ISRAELS PLADS

HUSK AT SE VOR LILLE Udstilling - Hep's galleri - MED FIGURER, DIORAMAER, MODELLER OG GENSTANDE FRA FØR OG NU - NÅR I BESØGER BUTIKKEN.

PÅ GENSYN
SUSSIE, INGER OG LEIF

Åbent: Man-tir-torsdag 11-17.
Fredag til 17.30. Lørdag 10-13.
ONSDAG LUKKET
Tlf: (+45) 33 14 30 10